

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
DIPLOMSKI STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

Barbara Pavić

**KOMPETENCIJSKI PROFIL NASTAVNIKA
SOLFEGGIA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. art. dr. sc. Antoaneta Radočaj-Jerković

Sumentor: dr. sc. Tihana Škojo, viši asistent

Osijek, 2017.

SADRŽAJ:

1. TEORIJSKI DIO.....	2
1.1. Uvod.....	2
1.2. Solfeggio kao nastavni predmet.....	3
1.2.1. Ciljevi i zadatci nastave solfeggia.....	5
1.2.2. Nastavni sadržaji u nastavi solfeggia.....	6
1.2.3. Aktivnosti u nastavi solfeggia.....	14
1.3. Kompetencije.....	20
1.3.1. Područja nastavničkih kompetencija.....	21
1.3.2. Stjecanje nastavničkih kompetencija na studiju.....	23
1.3.3. Stjecanje nastavničkih kompetencija ostalim oblicima usavršavanja.....	26
2. EMPIRIJSKI DIO.....	28
2.1. Određenje problema istraživanja.....	28
2.1.1. Problem i cilj istraživanja.....	28
2.1.1.1. Problem istraživanja.....	28
2.1.1.2. Cilj istraživanja.....	28
2.2. Provođenje istraživanja.....	28
2.2.1. Način provođenja istraživanja.....	28
2.2.2. Postupci i instrumenti.....	28
2.3. Rezultati i rasprava.....	29
2.3.1. Osnovni podatci o ispitanicima.....	29
2.3.2. Procjena didaktičkih kompetencija.....	30
2.3.3. Procjena pedagoških i psiholoških kompetencija.....	42
3. ZAKLJUČAK.....	50
4. LITERATURA.....	52
5. SAŽETAK.....	56

1. TEORIJSKI DIO

1.1. Uvod

Glazbeno obrazovanje u Republici Hrvatskoj formalno se odvija u osnovnim i srednjim glazbenim školama. Pored individualne nastave instrumenta provodi se i nastava solfeggia. Solfeggio je teorijski glazbeni predmet koji je obavezan za učenike svih razreda osnovne i srednje glazbene škole. Na solfeggiu se uči glazbeno pismo, razvijaju se intonacijska i ritamska znanja i vještine koje omogućuju aktivno korištenje glazbenog pisma u svrhu pjevanja, pisanja i razumijevanja glazbe.

Do tridesetih godina 20. stoljeća u Hrvatskoj se, uglavnom, radi po metodama apsolutne intonacije. U manjini su glazbeni pedagozi koji se opredjeljuju za svladavanje intonacije putem relativne metode (Ban, Svalina, 2013:188). Do danas za nastavu solfeggia u hrvatskim glazbenim školama nisu propisane obvezne metode uvježbavanja intonacije, nego je najčešće prisutno poučavanje na način na koji su i nastavnici bili poučavani tijekom svog obrazovnog puta. Kao posljedica tomu, pojavljuje se nekolicina novih apsolutnih i relativnih metoda intonacije poput *funkcionalne metode* koja polazi od *gledišta da se osvještavanje osjećaja tonaliteta može osnivati samo na muzičko-psihološkoj logici funkcija stupnjeva* (Ban, Svalina, 2013:188 prema Bašić, 1960), zatim *REA metode* u kojoj se *intonacija postavlja fiksiranjem relativnih i apsolutnih tonskih visina formulama – kratkim, pjevnim i lako pamtljivim melodijama sastavljenim od sedam do petnaest modela koji su okosnica REA metode* (Oliver, 2001:8).

Za realizaciju kvalitetne i produktivne nastave potreban je stručno, pedagoški i psihološki kompetentan nastavnik kao realizator nastavnih sadržaja i onaj koji će učenika poticati na dugotrajan put razvoja glazbenog sluha. Takav sklop kompetencija nije moguće steći univerzalnim programom kolegija, konkretnim studijem ili stručnim seminarom, već se kvalitetne nastavničke kompetencije profiliraju cjeloživotnim procesom učenja i usavršavanja koji uvelike ovisi i o osobinama pojedinca.

1.2. Solfeggio kao nastavni predmet

Glazbene su škole u Republici Hrvatskoj usmjerene odgojno-obrazovne ustanove u kojima se tijekom niže i srednje glazbene škole odgajaju i obrazuju budući profesionalni glazbenici (Rojko, 2005).

Glazbene škole imaju važnu ulogu u glazbenom opismenjivanju učenika, razbijanju stereotipa o glazbi te odgajanju ljubitelja kvalitetne glazbe, no njihova se uloga očituje i u pravovremenom prepoznavanju glazbeno nadarenih pojedinaca (Brđanović, 2015). Glazbena znanja i vještine, tj. glazbene kompetencije usko su povezane s muzikalnosti, odnosno glazbenim sluhom jer je za stjecanje glazbenih kompetencija potreban razvijen glazbeni sluh. Zbog složenosti usvajanja glazbenih znanja i vještina glazba ima svoj vlastiti sustav školovanja, tj. osnovne i srednje glazbene škole te fakultete kojim su obuhvaćeni mnogobrojni glazbeni predmeti čija se nastava izvodi individualno i skupno. Individualna je nastava instrumenta, dok je nastava drugih predmeta, među njima i solfeggia, skupna.

Od ostalih grana umjetnosti glazba se razlikuje, između ostalog, i po tome što ima svoj odgojno-obrazovni sustav koji je po svom trajanju i tradicionalnoj podjeli na stupnjeve – predškolski, osnovni, srednji i visoki – sastavni dio hrvatskoga školskog sustava. Cilj je glazbenoga odgojno-obrazovnog sustava da odgojem i obrazovanjem profesionalnih glazbenika različitih profila i zanimanja stalno proizvodi onaj dio društvene nadgradnje koji je obuhvaćen pojmom glazbene umjetnosti. (Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu, 2006:2)

Osnovne glazbene škole sastavni su dio hrvatskog obrazovnog sustava te ih mogu upisati djeca s navršenih sedam godina života nakon zadovoljavanja kriterija predviđenih Kurikulumom umjetničkog obrazovanja. U osnovnim se glazbenim školama poučavaju instrumenti: klavir, harmonika, gitara, tambure – bisernica i brač, mandolina, harfa, flauta, blok flauta, saksofon, klarinet, oboa, fagot, truba, trombon, rog, tuba, violina, viola, violončelo, kontrabas te udaraljke, a osnovno glazbeno obrazovanje traje šest godina. (Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole, 2006; Zakon o umjetničkom obrazovanju, 2011)

Tijekom glazbene naobrazbe, tj. glazbenoga školovanja, pohađanjem predmeta stječu se glazbena znanja i vještine, glazbene kompetencije. U nastavnim planovima i programima za osnovnu i srednju glazbenu školu istaknuti su sadržaji koji se obrađuju sukladno godini učenja te cilj, zadaće i ishodi učenja, no konkretne poželjne kompetencije nisu navedene. (Nastavni

plan i program za osnovnu glazbenu školu, 2006; Nastavni plan i program za srednju glazbenu školu, 2008)

U okviru glazbene škole ostvaruju se sljedeći zadatci:

- *omogućiti učenicima stjecanje vještine sviranja na nekom od glazbala koja se poučavaju u školi te razvijati učenikove glazbene sposobnosti – produktivne i reproduktivne*
- *omogućiti uz učenje glazbala stjecanje i drugih važnih glazbenih znanja, vještina i navika, omogućujući učenicima cjelovit glazbeni razvitak*
- *pratiti učenikov napredak u cjelini i u svim pojedinim elementima napredovanja – glazbenosti, znanjima i vještinama, kako u cilju usmjeravanja učenika za one djelatnosti (glazbalo) na kojima su im izgledi za najveći uspjeh, tako i u pogledu njihova krajnjega profesionalnog usmjerenja*
- *razvijati u učeniku, upoznavanjem hrvatske kulturne baštine osjećaj pripadnosti i bogatstvo različitosti umjetničke glazbe*
- *voditi brigu o osobito sposobnim i darovitim učenicima*
- *brinuti se da se cjelokupni odgojno-obrazovni proces odvija prema suvremenim psihološkim, pedagoškim i metodičkim spoznajama uz poštovanje osobnosti svakog učenika*
- *voditi brigu pri upisivanju učenika na pojedino glazbalo o društvenim potrebama, posebice u trenutku kad se donosi odluka o konačnom glazbenom usmjerenju*
- *promicati glazbu putem javne djelatnosti (priredbe, koncerti, smotre, natjecanja...) i utjecati na unaprjeđivanje glazbene kulture u sredini u kojoj škola djeluje (Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu, 2006:2)*

Solfeggio treba shvaćati kao predmet na kojem se stječu intonacijska i ritamska znanja i umijeća koja omogućuju poimanje glazbe prezentirane bilo zvučno bilo grafički. To znači da je predmet solfeggia upoznavanje i shvaćanje tonskoga prostora u njegovoj vremenskoj (ritamskoj) i zvučno-prostornoj dimenziji (melodija, harmonija). (Rojko, 2012:250)

1.2.1. Ciljevi i zadatci nastave solfeggia

Rojko (2012:16) navodi kako je pri promišljanju o zadatcima i cilju solfeggia značajno voditi računa o sljedećim pitanjima:

- *Pitanje glazbenih sposobnosti i mogućnosti njihova otkrivanja i evaluacije*
- *Pitanje optimalne organizacije nastave*
- *Pitanje nastavnih metoda, a naročito nekih posebnih metoda svladavanja intonacije i ritma*
- *Pitanje uporabe nastavnih sredstava i pomagala*
- *Pitanje udžbenika i tekstualnih nastavnih sredstava*
- *Pitanje praćenja i vrednovanja učenikova rada i napredovanja, itd., a sve to prema konkretnoj dobi i psihičkoj i glazbenoj mogućnosti učenika*
- *Osobnost učitelja glazbe s obzirom na njegove stručne, pedagoške i druge kompetencije*

Kao jedan od glavnih ciljeva solfeggia autori Rojko (2004, 2005), Ban i Svalina (2013) ističu glazbeno opismenjivanje. Ono se provodi na nastavi solfeggia u glazbenim školama te ga mnogi glazbeni pedagozi nazivaju „pravim“ glazbenim opismenjivanjem zbog prijašnjih pokušaja uvođenja elemenata glazbenog opismenjivanja u nastavu glazbene kulture. (Rojko, 2004, 2012)

Stjecanje „prave“ glazbene pismenosti dugotrajan je proces i zahtijeva intenzivno i predano vježbanje. S obzirom na potrebe takvoga procesa vidljivo je kako se najuspješnije ostvaruje u glazbenim školama na nastavi solfeggia. Solfeggio bismo mogli definirati kao nastavni predmet koji je organiziran radi potrebe uspostavljanja i razvijanja intonacijskih i ritamskih znanja i vještina učenika. (Ban, Svalina, 2013)

Rojko (2005) također ističe kako je za „pravu“ glazbenu pismenost potrebno dugotrajnije i intenzivnije vježbanje. U kritici upućenoj nastavnoj praksi Rojko (2012) smatra kako je problem u kompetenciji i slabom i metodički nepromišljenom radu nastavnika.

Ovisno o trenutnom stupnju obrazovanja, tj. godini učenja, zahtjevnosti ciljeva i zadataka, nastava solfeggia mijenja se u okviru odgovarajućih glazbenih područja. Sukladno godini učenja solfeggia neki bi ciljevi i zadatci bili: moći otpjevati melodiju i izvesti ritam prema notnom zapisu, zapisati notama odslušani glazbeni primjer, usvojiti glazbenu pismenost (glazbene oznake i znakove, ljestvice, mjere, intervale, ritmove), stvarati glazbu, slušati glazbu i prepoznati pojmove agogike, dinamike, tempa, zvuk različitih glazbala, izvođačke sastave,

prepoznati u glazbenoj literaturi osnovne glazbene oblike. (Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu, 2006; Nastavni plan i program za srednju glazbenu školu, 2008)

Paralelno s nastavom solfeggia odvija se i nastava instrumenta što u početku glazbene naobrazbe često predstavlja problem zbog nesinkroniziranosti plana i programa nastave solfeggia i instrumenta. Nastava instrumenta zahtijeva drukčiji tempo obrade novih sadržaja (ritmova, tonova, ljestvica...), a takav tempo vrlo teško može odgovarati nastavi solfeggia, posebice u osnovnoj glazbenoj školi gdje se nastavni sadržaji obrađuju sporije, no temeljitije, ponajviše iz sistematičnih razloga.

Prema Sabljar (2012:444), *u početnoj nastavi instrumenta, nastavnik mora učenika osposobiti za čitanje notnog pisma, poučiti ga o violinskom i bas ključu, upoznati ga sa osnovnim glazbenim pojmovima kojima se služi u glazbi. Dakle, dati mu znanja koja su uvjet za ovladavanje umijećem.* Iako ovaj dio glazbene izobrazbe pripada nastavi solfeggia, u praksi je vidljivo kako nastavnici instrumenta moraju na nastavi poučavati i teorijske jedinice kroz prizmu upotrebljivosti u sviranju. Primarno glazbena teorija nije u domeni poučavanja instrumenta, ali je nužna da bi se uopće moglo pristupiti sviranju. Nastavnik mora biti osposobljen da na prihvatljiv i jednostavan i razumljiv način u najkraćem mogućem vremenu pouči učenika kako bi što prije mogao svirati. To je, u konačnici, osnovni razlog djetetova boravka u osnovnoj glazbenoj školi. (Sabljar, 2012)

1.2.2. Nastavni sadržaji u nastavi solfeggia

Nastava solfeggia u osnovi provodi vrlo kompleksne zadatke razvijanja glazbenih sposobnosti što obuhvaća veliki dio glazbenih područja. Elementi koji se vrednuju brojčanim ocjenama u solfeggiu se u pravilu neznatno razlikuju od profesora do profesora te najčešće obuhvaćaju sljedeća područja:

- teorija glazbe
- pjevanje/intonacija
- a vista pjevanje
- ritam/ritamski diktat
- melodijski diktat
- melodijsko-ritamski diktat
- slušno prepoznavanje intervala i akorda

- zalaganje/aktivnost tijekom sata,

te se u srednjoj glazbenoj školi mogu ocjenjivati i elementi:

- dvoglasni diktat
- troglasni diktat.

U sljedećim su tablicama prikazani nastavni sadržaji solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi, po razredima od prvog do šestog (Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene i osnovne plesne škole, 2006):

Tablica 1: *Nastavni sadržaji solfeggia – prvi razred osnovne glazbene škole*

GLAZBENA PISMENOST	<i>Upoznati notno crtovi; upoznati note u G i F-ključu; prepoznati, pročitati, izvesti i zapisati cijelu, polovinsku, četvrtinsku i osminsku notu; prepoznati, pročitati, izvesti i zapisati cijelu, polovinsku, četvrtinsku i osminsku stanku; prepoznati i pročitati notni zapis u malo, prvoj i drugoj oktavi; upoznati predznake: povisilicu, snizilicu i razrješilicu; obraditi takt, taktanu crtu i predtakt; upoznati glazbenu abecedu; upoznati solmizacijske slogove; upoznati stupanj kao oznaku za mjesto tona u ljestvici; upoznati glavne stupnjeve u ljestvici i njihova imena.</i>
OZNAKE I ZNAKOVI	<i>Upoznati oznake za ponavljanje, D.C. al Fine te prvi i drugi završetak notnog teksta; upoznati osnovne dinamičke oznake (forte, piano, mezzoforte i mezzopiano te crescendo i decrescendo); upoznati osnovne oznake za brzi, umjereni i spori tempo (allegro, moderato i lento); upoznati najčešće oznake za način izvođenja glazbenog djela (cantabile, dolce, grazioso); upoznati oznake za legato i staccato.</i>
LJESTVICE	<i>Obraditi C, G i F-dur; upoznati strukturu ljestvica, označiti tetrakorde, razlikovati cijeli ton i poluton u ljestvici, upoznati glavne stupnjeve i vodicu; pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durskom tonalitetu te odnosima među tonovima.</i>
MJERA	<i>Upoznati osnovnu podjelu na jednostavne i složene mjere; prepoznati i usvojiti dvočetvrtinsku, tročetvrtinsku i četveročetvrtinsku mjeru te odrediti i pravilno izvesti teške i lake dobe u obrađenim mjerama.</i>
INTERVALI	<i>Upoznati cijele tonove i polutonove u obrađenim durskim ljestvicama</i>

MELODIJA	<i>Pjevati melodije različitih ugođaja, obratiti pozornost na intonacijski čisto pjevanje; vježbati: intonirati rastavljene akorde glavnih stupnjeva; izvoditi melodijske vježbe na notnome modulatoru; izvoditi vježbe zamišljanja tona; izvoditi litanijske vježbe; izvoditi didaktičke melodijsko-ritamske vježbe; izvoditi popijevke s tekstom; pjevati primjere iz glazbene literature.</i>
RITAM	<i>Usvojiti pojam dobe (četvrtinka) i njezinu podjelu na dva dijela (podjelu dobe na četiri jednaka dijela obraditi informativno i vježbati samo s naprednijim učenicima); obraditi znakove kojima produljujemo trajanje tona (ligatura, korona i nota s točkom); obraditi sinkopu (unutar četiri dobe).</i>
DIKTAT	<i>Prepoznati, zapamtiti i zapisati izvedeni ritam te melodiju istoga i različitog ritamskog trajanja na glazbeno logičnoj cjelini (u pravilu od dva takta); pismeni i usmeni: melodijski diktat, ritamski diktat, melodijsko-ritamski diktat.</i>
STVARALAČKI RAD	<i>Vježbati melodijsku, ritamsku i melodijsko-ritamsku improvizaciju; zamišljati i spontano izvoditi ritmizirane govorene tekstove (brojalice); improvizirati melodiju na tekst brojalice ili dječje pjesmice; improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</i>
SLUŠANJE GLAZBE	<i>Shušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove agogike, dinamike (forte, piano), legato, staccato, brzo, sporo...; slušati: narodne i dječje popijevke; primjere iz glazbene literature.</i>

Tablica 2: Nastavni sadržaji solfeggia – drugi razred osnovne glazbene škole

GLAZBENA PISMENOST	<i>Dati pregled vrijednosti nota i stanka (cijela, polovinka četvrtinka, osminka, šesnaestinka i tridesetdruginka); upoznati podjelu dobe (u četvrtinskoj, osminkoj i polovinskoj mjeri) na četiri jednaka dijela; obraditi tetrakorde u durskim i molskim ljestvicama koji se obrađuju u drugom razredu; prepoznati i pročitati notni zapis u G i F-ključu u velikoj, maloj, prvoj i drugoj oktavi; učvrstiti znanje o predznacima (povisilica, snizilica i razrješilica); tonove čitati abecedom, solmizacijom i neutralnim slogom; učvrstiti znanje o predtaktu i upoznati uzmah.</i>
OZNAKE I ZNAKOVI	<i>Učvrstiti dinamičke oznake i upoznati nove (fortissimo, forte, mezzoforte, mezzopiano, piano, pianissimo te crescendo i decrescendo); upoznati osnovne oznake za brzi, umjereni i spori tempo (vivo, allegro, presto, andante, moderato, adagio i lento te ritardando i accellerando); upoznati najčešće oznake za način izvođenja glazbenog djela (cantabile, dolce, grazioso, animato, marcato...); ponoviti znanje o oznakama za legato i staccato.</i>
LJESTVICE	<i>Učvrstiti, ponoviti i intonirati C, G i F-dur te obraditi paralelne a, e i d-mol (sve vrste); intonativno učvrstiti C, G i F-dur ljestvice te</i>

	<i>obraditi sve vrste a, e i d-mol ljestvica; upoznati strukturu ljestvica, označiti tetrakorde, u ljestvici prepoznati cijeli ton i poluton, upoznati glavne stupnjeve, vođicu te povećanu sekundu u harmonijskome molu; pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o molskim tonalitetima te odnosima među tonovima; proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</i>
MJERA	<i>Podjela na jednostavne i složene mjere; osminske mjere: obraditi dvoosminsku i troosminsku mjeru; polovinske mjere: obraditi dvopolovinsku i tropolovinsku.</i>
INTERVALI	<i>Prepoznati intervale od prime do oktave po veličini te upoznati njihova imena; malu, veliku i povećanu sekundu obraditi po vrsti; prepoznati sluhom malu i veliku sekundu na zadani ton.</i>
MELODIJA	<i>Upjevavanje na notnome modulatoru, a posebnu pozornost posvetiti intonacijski čistom pjevanju; vježbati: intoniranje rastavljenih akorda glavnih stupnjeva ljestvice; melodijske vježbe na notnome modulatoru; vježbe zamišljanja tona; litanijske vježbe; didaktičke melodijsko-ritamske vježbe; popijevke s tekstom; lagane kanone; primjeri iz glazbene literature.</i>
RITAM	<i>Vježbati: ritamske primjere; primjere za ritamsko čitanje tonova; dvolinijske ritamske primjere; predtakt i uzmah; sinkopa (unutar dvije dobe); jednostavni dvolinijski ritamski primjeri.</i>
DIKTAT	<i>Prepoznati, zapamtiti i zapisati izvedeni ritam te melodiju istog i različita trajanja na glazbeno logičnoj cjelini (u pravilu od dva takta); pismeni i usmeni: melodijski, ritamski i melodijsko-ritamski.</i>
STVARALAČKI RAD	<i>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija; dovršiti započete melodijske fraze (dominanta – tonika); improvizirati melodiju na tekst brojalice ili dječje pjesmice; improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</i>
SLUŠANJE GLAZBE	<i>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene dinamičke pojmove (forte, piano, legato, staccato, brzo, sporo); slušati: narodne i dječje popijevke, primjere iz glazbene literature.</i>

Tablica 3: Nastavni sadržaji solfeggia – treći razred osnovne glazbene škole

GLAZBENA PISMENOST	<i>Učvrstiti znanje o podjeli dobe i vrijednosti nota u četvrtinskoj, osminskoj i polovinskoj mjeri; učvrstiti znanje o tetrakordima koji se nalaze u durskim i molskim ljestvicama koje se obrađuju u trećem razredu; učvrstiti znanje o funkciji tonova i nazivima glavnih stupnjeva u tonalitetu; prepoznati i pročitati notni zapis u G i F-ključu u velikoj, maloj, prvoj i drugoj oktavi; učvrstiti znanje o predznacima: dvostruka povisilica i snizilica; vježbati transpoziciju notnog teksta u okviru obrađenih tonaliteta; vježbati transkripciju u okviru obrađenih mjera; oznake i znakovi: učvrstiti obrađene</i>
---------------------------	---

	<i>agogičke oznake i upoznati nove, proširiti znanje o oznakama za tempo; pjevati melodijsko-ritamske primjere u skladu s označenim dinamičkim oznakama.</i>
LJESTVICE	<i>Učvrstiti ponoviti i intonirati obrađene ljestvice C, G i F-dur te a, e i d-mol; obraditi nove: D, B i A-dur te h, g i fis-mol; upoznati strukturu ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde, u ljestvici prepoznati cijeli ton i poluton, upoznati glavne stupnjeve, vođicu te povećanu sekundu u harmonijskome molu; pravilno intonirati ljestvicu i trozvuke glavnih stupnjeva; pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durskim i molskim tonalitetima te odnosima među tonovima; proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</i>
MJERA	<i>Obraditi četveroosminsku, četveropolovinsku te šesteroosminsku mjeru; šesteroosminsku mjeru pravilno izvesti kao dvodobnu mjeru s jedinicom mjere (nota s točkom) te promjenu istovrsne mjere unutar primjera.</i>
INTERVALI	<i>Malu i veliku sekundu, malu i veliku tercu, čistu kvartu i čistu kvintu prepoznati, pravilno intonirati i znati zapisati na zadani ton, a ostale ljestvične intervale poznati po veličini; povećanu kvartu i smanjenu kvintu teoretski obraditi u durskim ljestvicama koje se obrađuju u III. razredu.</i>
AKORDI	<i>Obraditi durski i molski kvintakord.</i>
MELODIJA	<i>Muzikalno i logično fraziranje notnog teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čisto pjevanje; vježbati: upjevavanje na notnom modulatoru, intonirati rastavljene akorde glavnih stupnjeva ljestvice, intonirati melodijske vježbe na notnom modulatoru, pjevati vježbe zamišljanja tona; litanijskim vježbama svladavati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme; pjevati didaktičke melodijsko-ritamske vježbe; popijevke s tekstom; pjevati lakše kanone i dvoglasne homofone primjere; pjevati primjere iz glazbene literature.</i>
RITAM	<i>Vježbati: ritamske primjere, primjere za ritamsko čitanje tonova, dvolinijske ritamske primjere, predtakt i uzmah (učvrstiti znanje), sinkopa – unutar dvije dobe (učvrstiti znanje); nove ritamske kombinacije u trećem razredu: triola, sinkopa s osminskom pauzom.</i>
DIKTAT	<i>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istog i različita trajanja na glazbeno logičnoj cjelini (u pravilu od dva takta); oblici jednoglasnog diktata pismeno i usmeno: melodijski, ritamski i melodijsko-ritamski; prepoznati obrađene intervale te durski i molski kvintakord.</i>
STVARALAČKI RAD	<i>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija; dovršiti započete melodijske fraze (dominanta – tonika); improvizirati</i>

	<i>melodiju na tekst brojalice ili dječje pjesmice; improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</i>
SLUŠANJE GLAZBE	<i>Šušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove u dinamici i tempu; prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvoditeljskih sastava; prepoznati u glazbenoj literaturi malu glazbenu rečenicu; slušati: narodne i dječje popijevke te primjere iz glazbene literature.</i>

Tablica 4: Nastavni sadržaji solfeggia – četvrti razred osnovne glazbene škole

GLAZBENA PISMENOST	<i>Učvrstiti znanje o podjeli dobe u četvrtinskoj, osminkoj, polovinskoj, šestoosminkoj, devetoosminkoj i dvanaestoosminkoj mjeri; jednostavne i složene mjere; kvintni krug uzlazno i silazno; svi predznaci u G i F-ključu; čitanje i pisanje nota u opsegu G1 – e3; učvrstiti znanje o tetrakordima koji se nalaze u durskim i molskim ljestvicama koje se obrađuju u četvrtom razredu; alteracija kao kromatska promjena nekog ljestvičnog tona – dijatonski i kromatski poluton; taktiranje novoobrađenih mjera; transpozicija notnog teksta u okviru obrađenih tonaliteta; transkripcija notnog teksta u okviru obrađenih mjera; taktiranje kao novi mogući način označavanja doba u obrađenim mjerama.</i>
LJESTVICE	<i>Intonacijski i teorijski učvrstiti obrađene ljestvice; obraditi nove ljestvice: Es, E i As-dur te c, cis i f-mol; upoznati strukturu novih ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde, glavne stupnjeve i vođicu u ljestvicama; pravilno intonirati ljestvicu i rastavljene trozvuke glavnih stupnjeva ljestvice; pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durskim i molskim tonalitetima te odnosima među tonovima; obraditi intonaciju ljestvičnih tetrakorda; proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</i>
MJERA	<i>Obrada nove devetoosminske i dvanaestoosminske mjere.</i>
INTERVALI	<i>Učvrstiti znanje o intervalima; veliku i malu sekstu, veliku i malu septimu čistu oktavu, povećanu sekundu i kvartu i smanjenu kvintu prepoznati, pravilno intonirati i znati zapisati na zadani ton; steći osnovno znanje o obratima intervala.</i>
AKORDI	<i>Obrada smanjenog i povećanoga kvintakorda; intonacija durska, molska povećanoga i smanjenoga kvintakorda.</i>
MELODIJA	<i>Muzikalno i logično fraziranje notnog teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čisto pjevanje; vježbati: intonirati rastavljene kvintakorde glavnih stupnjeva ljestvice, intonirati melodijske vježbe na notnome modulatoru, pjevati vježbe zamišljanja tonova, litanjskim vježbama svladavati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme, intonacija izmjeničnih alteriranih tonova, pjevati didaktičke melodijsko-ritamske vježbe, popijevke s tekstom, pjevati</i>

	<i>kanone i lagano homofono i polifono dvoglasje, pjevati primjere iz glazbene literature.</i>
RITAM	<i>Vježbati: ritamske primjere, primjere za ritamsko čitanje tonova, dvolinijske ritamske primjere, sinkopu – unutar jedne dobe, nove ritamske kombinacije u četvrtom razredu</i>
DIKTAT	<i>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istog i različita trajanja na glazbeno logičnoj cjelini; postupno proširiti opseg zadatka; razvijati učenikova znanja i sposobnosti te glazbeno pamćenje; oblici jednoglasnog diktata pismeno i usmeno: melodijski s pomacima izmjeničnih alteriranih tonova, ritamski, melodijsko-ritamski (dijatonski); prepoznati kvintakorde i obrađene intervale; prepoznati tetrakorde; dvoglasje – slušati i prepoznati harmonijske intervale.</i>
STVARALAČKI RAD	<i>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija; dovršiti započete melodijske i ritamske cjeline (dominanta – tonika); samostalno stvoriti ritamsko-melodijsku cjelinu; realizirati melodiju na tekst dječje pjesmice; improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</i>
SLUŠANJE GLAZBE	<i>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove u dinamici i tempu; prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvođačkih sastava; prepoznati u glazbenoj literaturi mali glazbeni period i sekvencu kao element razvoja skladbe; slušati vrijedna glazbena djela u cilju razvijanja glazbenog ukusa kod učenika.</i>

Tablica 5: Nastavni sadržaji solfeggia – peti razred osnovne glazbene škole

GLAZBENA PISMENOST	<i>Učvrstiti znanje o podjeli dobe u dosad obrađenim mjerama te u novim: 5/8, 5/4, 7/8 i 7/4 mjeri; kvintni krug uzlazno i silazno; naučiti nizati ljestvice; čitanje i pisanje nota u opsegu G1 – c3; učvrstiti znanje o tetrakordima; izmjenična i jednostavna kromatska alteracija ljestvičnih tonova; transpozicija i transkripcija notnog teksta; tempo i agogika – proširiti pojmove; dijatonska modulacija iz dura u prirodni mol i iz dura u dur za kvintu uzlazno i kvintu silazno; mnogostranost kvintakorda u duru i harmonijskome molu; obrati durskoga i molskoga kvintakorda.</i>
LJESTVICE	<i>Intonacijski i teorijski učvrstiti obrađene ljestvice; obraditi nove: H, Des i Fis-dur te gis, b i dis-mol; upoznati strukturu novih ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde i glavne stupnjeve; pravilno intonirati ljestvicu i rastavljene trozvuke glavnih stupnjeva; pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durskim i molskim tonalitetima te odnosima među tonovima; intonacija ljestvičnih tetrakorda; proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</i>

MJERA	<i>Obrada novih mjera (samo informativno).</i>
INTERVALI	<i>Učvrstiti znanje o intervalima; veliku i malu sekstu, veliku i malu septimu čistu oktavu i sve ljestvične povećane i smanjene intervale prepoznati, pravilno intonirati i znati zapisati na zadani ton; učvrstiti znanje o obratima intervala; intonacija povećane kvarte i smanjene kvinte.</i>
AKORDI	<i>Intonacija durskog, molskog, povećanog i smanjenog kvintakorda; obrada durskog i molskog sekstakorda i kvartsekstakorda; intonacija dominantnog septakorda u duru i harmonijskome molu.</i>
MELODIJA	<i>Muzikalno i logično fraziranje notnog teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čisto pjevanje; vježbati: intonirati rastavljene kvintakorde glavnih stupnjeva ljestvice, pjevati vježbe zamišljanja tonova, litanijskim vježbama svladavati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme, intonacija izmjeničnih i prohodnih kromatskih tonova (vježbati na notnome modulatoru), pjevanje didaktičkih melodijsko-ritamskih primjera, popijevke s tekstom, pjevati dvoglasne i lagane troglasne kanone te homofono i polifono dvoglasje, pjevati primjere iz glazbene literature, melodijsko-ritamski modulativne primjere iz dura u paralelni mol i iz dura u dur za kvintu uzlazno i kvintu silazno.</i>
RITAM	<i>Vježbati: ritamske primjere, primjere za ritamsko čitanje tonova, dvolinijske ritamske primjere, nove ritamske kombinacije u petom razredu.</i>
DIKTAT	<i>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istog i različita trajanja na glazbeno logičnoj cjelini; postupno proširiti opseg zadatka; razvijati glazbeno pamćenje; oblici jednoglasnog diktata pismeno i usmeno: melodijski – s pomacima izmjeničnih alteriranih tonova, ritamski, melodijsko-ritamski (dijatonski), prepoznati obrađene intervale, kvintakorde i njihove obrate, prepoznati tetrakorde; dvoglasje (kraći niz harmonijskih intervala).</i>
STVARALAČKI RAD	<i>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija; dovršiti započete melodijske i ritamske cjeline (dominanta – tonika); samostalno stvoriti ritamsko-melodijsku cjelinu; realizirati melodiju na tekst dječje pjesmice; improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</i>
SLUŠANJE GLAZBE	<i>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove dinamike i tempa; prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvođačkih sastava; osvijestiti najjednostavnije oblike iz svirane literature; dvodijelna i trodijelna pjesma; slušati vrijedna glazbena djela u svrhu razvijanja glazbenog ukusa kod učenika; upoznati osnovne različitosti pojedinih razdoblja i njihovih glazbenih predstavnika.</i>

Tablica 6: Nastavni sadržaji solfeggia – šesti razred osnovne glazbene škole

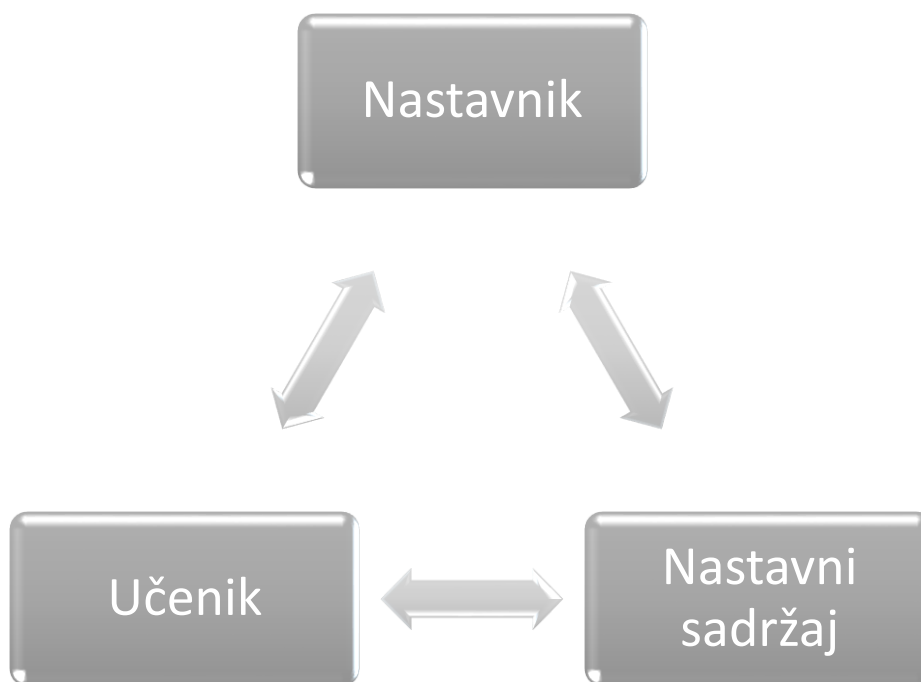
GLAZBENA PISMENOST	<i>Učvrstiti znanje o podjeli dobe u dosad obrađenim mjerama; učvrstiti gradivo o složenim i mješovitim mjerama; kvintni krug uzlazno i silazno; učvrstiti obrađeno gradivo; čitati i pisati note u G i F-ključu; vježbati izmjeničnu i kromatsku alteraciju ljestvičnih tonova; naučiti enharmonijsku zamjenu tona; svladati transpoziciju i transkripciju notnog teksta; tempo i agogika – proširiti pojmove; znati dijatonsku modulaciju.</i>
LJESTVICE	<i>Intonacijski i teorijski učvrstiti obrađene ljestvice; pjevati nove: Ges, Cis i Ces-dur te es, ais i as-mol i rastavljene trozvuke glavnih stupnjeva; upoznati strukturu novih ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde, glavne stupnjeve i vođicu; pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durskim i molskim tonalitetima te odnosima među tonovima; pjevati pet vrsta tetrakorda i naučiti njihovu mnogostranost u duru i harmonijskome molu; proširenu ljestvicu koristiti kao notni modulator.</i>
MJERA	<i>Utvrđiti naučene mjere.</i>
INTERVALI	<i>Učvrstiti znanje o intervalima; sve intervale intonirati i znati zapisati na zadani ton; podjela na konsonantne i disonantne intervale.</i>
AKORDI	<i>Obrati durskog, molskog, povećanog i smanjenog kvintakorda; mnogostranost durskog, molskog, povećanog i smanjenog kvintakorda u duru i harmonijskom molu; intonacija durskog, molskog, povećanog i smanjenog kvintakorda te dur i mol sekstakorda i kvartsekstakorda; dominantni septakord i obrati: mnogostranost dominantnog septakorda u duru i harmonijskom molu, na zadanom tonu graditi dominantni septakord i obrate te odrediti njihovu mnogostranost u duru i harmonijskom molu, intonacija dominantnog septakorda i obrata.</i>
MELODIJA	<i>Muzikalno fraziranje notnog teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čisto pjevanje; vježbati: intonirati rastavljene kvintakorde glavnih stupnjeva ljestvice, intonirati melodijske vježbe na notnome modulatoru, pjevati vježbe zamišljanja tonova, litanjskim vježbama svladavati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme, intonirati izmjenične alterirane tonove, tonove u kromatskom prolazu te unutar laganijeg, melodijskog skoka u duru i molu; pjevati didaktičke melodijsko-ritamske primjere, popijevke s tekstom, pjevati dvoglasne i lagane troglasne kanone te homofono i polifono dvoglasje, pjevati primjere iz glazbene literature; intonirati sve vrste tetrakorda na zadane tonove; dijatonska modulacija – osjetiti prijelaz iz jednoga u drugi tonalitet.</i>
RITAM	<i>Vježbati: ritamske primjere, primjere za ritamsko čitanje tonova, dvolinijske ritamske primjere, nove ritamske kombinacije u šestom razredu.</i>

DIKTAT	<i>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istog i različita trajanja na glazbeno logičnoj cjelini; postupno proširiti opseg zadatka; razvijati učenikova znanja i sposobnosti te glazbeno pamćenje; oblici jednoglasnog diktata pismeno i usmeno: melodijski s pomakom izmjeničnih i prohodnih alteriranih tonova, ritamski, melodijsko-ritamski s jedostavnim kromatskim pomacima; prepoznati obrađene intervale, kvintakorde i njihove obrate; prepoznati tetrakorde; prepoznati dominantni septakord i obrate; dvoglasje – slušati i prepoznati harmonijske intervale.</i>
STVARALAČKI RAD	<i>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija; dovršiti započete melodijske i ritamske cjeline (dominanta – tonika); samostalno napisati melodijsko-ritamsku cjelinu; realizirati melodiju na tekst dječje pjesmice; improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</i>
SLUŠANJE GLAZBE	<i>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove u dinamici i tempu; prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvođačkih sastava; osvijestiti najjednostavnije oblike iz svirane literature; dvodijelna i trodijelna pjesma; slušati vrijedna glazbena djela u svrhu razvijanja glazbenog ukusa kod učenika; upoznati osnovne različitosti pojedinih razdoblja i njihovih glazbenih predstavnika.</i>

1.2.3. Aktivnosti u nastavi solfeggia

Nastava, kao interakcijsko događanje u kojem učenici pod vodstvom profesionalno osposobljenih nastavnika planski, u za to posebno stvorenim ustanovama (školama), usvajaju i dalje razvijaju odabrane sadržaje sa svrhom što boljeg socijaliziranja, kvalificiranja i personaliziranja (Pranjić, 2005:184) se realizira kroz brojne i različite odgojno-obrazovne strategije i oblike rada. Za realizaciju svake nastave potrebna su tri glavna čimbenika - nastavnik, učenik i nastavni sadržaj, što je prikazano tradicionalnim didaktičkim trokutom (Poljak, 1982:157):

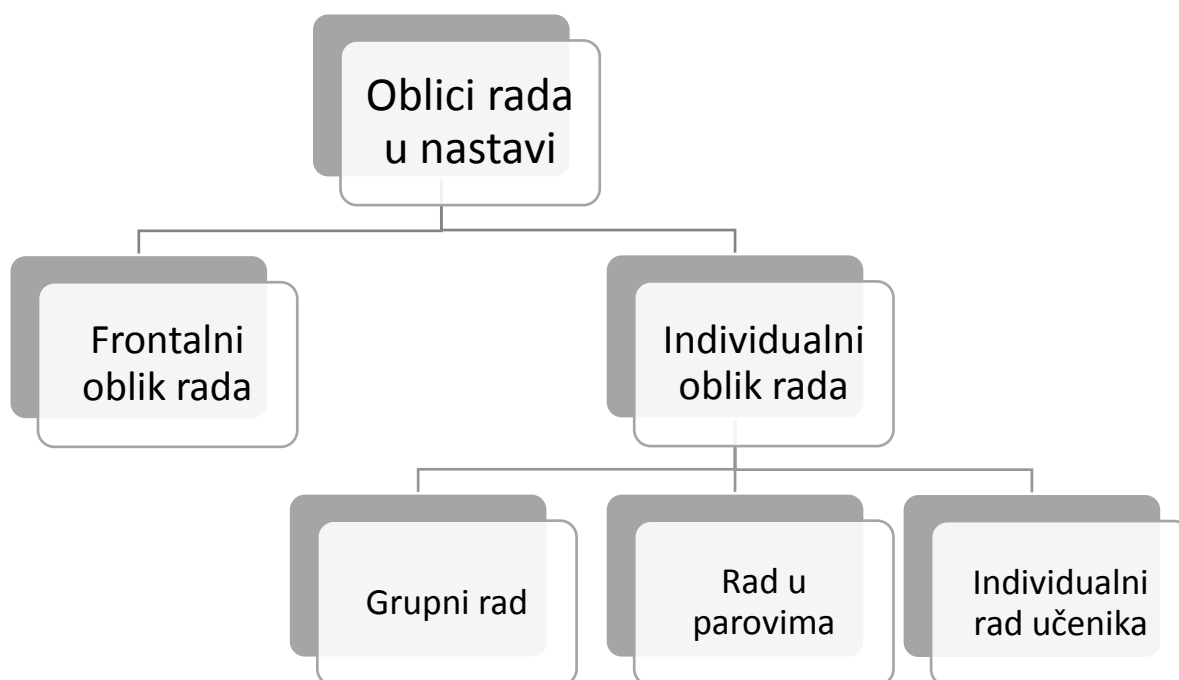
Slika 1: Didaktički trokut

Nastavnik je *kvalificirani stručnjak koji poučavanjem učenika organizira efikasan proces obrazovanja, pa i nastave u cjelini, učenik sistematskim poučavanjem nastavnika i samostalnim učenjem stječe obrazovanje, a nastavnim sadržajima se određuje program obrazovanja koji je potrebno ostvariti.* (Poljak, 1982:18)

Oblici rada koji se prakticiraju u nastavi solfeggia su frontalni oblik rada te individualni oblik rada koji obuhvaća rad u grupama, rad u parovima i individualni rad učenika (slika 2). Prema toj podjeli, frontalni rad možemo definirati kao zajedničko poučavanje svih učenika u kojemu nastavnik istodobno poučava sve učenike u razredu, a njegov rad prate svi učenici u nastavi. Individualni oblici rada također su prisutni u nastavi solfeggia, ovisno o aktivnostima koje se provode. Pojedine aktivnosti se realiziraju i u parovima ili grupama te individualno. U individualnim oblicima rada nastavnik nije posve isključen iz procesa realizacije nastave, samo se nastava odvija u suradničkom ozračju. Nastavnik u tom slučaju ima ulogu motivatora te usmjerava učenike kroz zadavanje zadataka, preporučivanje izvora, nadziranje rada te provjeru rezultata rada. (Poljak, 1982)

U nastavnoj praksi još uvijek je najprisutniji frontalni oblik poučavanja koji, unatoč tome, ima mnoge nedostatke. Brojni autori, pa tako i Matijević (2008) navodi kako neke nastavne ciljeve nije moguće ostvariti zajedničkim poučavanjem velike skupine učenika, tj. potrebno je aktivno

sudjelovanje učenika u akcijama, procesima, scenarijima ili projektima kako bi mogli steći određene i važne kompetencije.

Slika 2: *Oblici rada u nastavi*

Prema Omerović i Džaferagić-Franca (2012) ako želimo da dijete nešto nauči u procesu nastave, ono bi trebalo:

- obratiti pozornost na predmet učenja
- biti aktivno, reagirati
- dobiti povratnu informaciju o ispravnosti svoje aktivnosti.

Kada bismo te tri tvrdnje pokušali usporediti s nastavom solfeggia, jasno je kako se u nastavi solfeggia zaista nastoji ostvariti metodički ideal. Kao primjer možemo spomenuti melodijsko-ritamski diktat i njegovu realizaciju tijekom nastavnoga sata. Nastavnik najprije skreće pozornost učenicima na pripremu za slušanje te istovremeno traži povratnu informaciju kako bi bio siguran da su svi učenici usvojili proces pripreme (tonalitet, početni ton, mjera itd.), zatim se od učenika očekuje aktivno sudjelovanje u procesu pisanja melodijsko-ritamskog diktata te, simultano i u logičnim intervalima, učenici dobivaju povratnu informaciju o ispravnosti svoje aktivnosti. Isto tako, ovisno o sklonostima i metodičko-didaktičkoj spremnosti, svaki nastavnik primjenjuje u svom radu tehnike koje omogućavaju:

- obraćanje pozornosti (isticanje novog, interesantnog, neobičnog)
- osiguravanje sudjelovanja u radu svih pojedinaca
- prakticiranje indirektnog poučavanja
- vođenje računa da se osjeti individualna odgovornost svakog učenika u razredu tijekom rada
- kombiniranje direktnog i indirektnog poučavanja (Omerović, Džaferagić-Franca, 2012)

S obzirom na opširnost i sveobuhvatnost programa nastave solfeggia, ona zahtijeva i sukladne aktivnosti. U *Nastavnim planovima i programima za osnovne glazbene i plesne škole* redom se navode glazbena pismenost, ljestvice, mjera, intervali, akordi, melodija, ritam, diktat, stvaralački rad i slušanje glazbe te neke od njih možemo izjednačiti s mogućim aktivnostima tijekom nastavnoga sata.

Glazbena pismenost

Pod glazbenim opismenjivanjem podrazumijeva se stjecanje intonacijskih i ritamskih znanja i umijeća koja omogućuju pjevanje glazbenoga teksta, odnosno, zapisivanje odslušane glazbe. Umijeće prave glazbene pismenosti se stječe dugotrajnim i intenzivnim uvježbavanjem te se ne svodi samo na poznavanje notnih znakova. Glazbena se pismenost u praksi stječe uporabom metoda intonacije, relativnih ili apsolutnih. Nastavnik sam izabire metodu za koju smatra da će postići najbolje rezultate kod učenika, no pod uvjetom da poznaje različite metode, njihove prednosti i nedostatke te da na temelju poznavanja tih metoda primijeni onu koja će donijeti najveći napredak u stjecanju glazbenih sposobnosti. (Rojko, 2012)

Diktat

Diktat mora biti prisutan u nastavi solfeggia na svakom satu i to od prvog dana. Pojednostavljeno: svaku intonacijsku i ritamsku pojedinost treba odmah preokrenuti u diktat. (Rojko, 2004:139)

Diktate prema načinu provedbe dijelimo na usmene i pismene. U početku učenja solfeggia uglavnom su usmeni jer je poželjno da se pismeni uvode postupno. Prema vrsti primjera diktate dijelimo na: ritamske, melodijske i melodijsko-ritamske. Ritamski obuhvaćaju obrasce bez melodije, s novim ili već poznatim ritamskim problemima ili figurama. Melodijski diktati ili vokalizacije, primjeri su kojima je u prvome planu izvježbavanje međutonskih odnosa te naglasak

nije na ritmu, već na melodiji. Melodijsko-ritamski diktati sadržavaju i ritamske i melodijske elemente, a također se naglasak stavlja i na fraziranje melodije. Svi opisani diktati mogu biti didaktičkoga tipa ili pak primjeri iz glazbene literature koji su prikladni određenom stupnju glazbene naobrazbe.

U diktatima je bitno slijediti spoznajni put *stvar-ime-znak* te tako osvijestiti učenicima postojanje ritamske ili melodijske pojave, zatim imenovati pojavu te naposljetku povezati s glazbenim znakom. Glazbene pojave se vrlo teško definiraju, pogotovo u počecima glazbenog obrazovanja, te se njihovo definiranje izbjegava, a teži se učenju na licu mjesta. *Način izvođenja aktivnosti diktata mora se provoditi uz poštivanje nekih određenih, pravila, načela. To su* (Rojko, 2004:59-60):

1. *Stalno, lagano, nekarikirano kucanje (taktiranje) učenika.*
2. *Načelo kontinuiteta: rad se ne smije cjepkati i prekidati nakon svake fraze.*
3. *Zadane fraze moraju biti ritamski logične i logično se nadovezivati jedna na drugu.*
4. *Diktat je u pravilu usmeni. Pisani ritamski diktati bit će, barem u početnoj fazi rada, samo povremeni.*
5. *Učitelj mora davati jasan znak za početak. To se najbolje postiže brojanjem 1-2 takta unaprijed.*

Pjevanje

Pjevanje se u nastavi solfeggia odvija u gotovo svim aktivnostima. Učenje *ljestvica* zahtijeva i njihovo slušno prepoznavanje te izvođenje, a slično je i kod učenja *intervala* i *akorda* te kod izvođenja aktivnosti *diktata*. U nastavi solfeggia trebalo bi težiti svladavanju čiste intonacije. Intonaciju bismo mogli *uvjetno nazvati učenjem glazbenoga jezika* (Rojko, 2004:61), u tom slučaju bi metode intonacije značile različite jezike. Metode intonacije dijelimo na relativne i apsolutne, a odabir metode u nastavi solfeggia ovisi o nastavniku.

Intonacija, ljestvice, intervali i akordi na nastavi solfeggia mogu se uvježbavati radom na modulatoru. Takav rad može poslužiti za obradu ili kao uvod u obradu mnogih intonacijskih situacija. U pravilu se na modulatoru pjeva abecedom ili solmizacijom, nema razloga pjevati neutralnim slogom, te postoje tri načina rada na modulatoru (Rojko, 2004:137):

1. *Učitelj pjeva tonove (frazе!) i pokazuje note na modulatoru, a učenici jednostavno ponavljaju, imitiraju.*

2. *Učitelj pokazuje note, a učenici ih, u načelu sami, bez pomoći nastavnika, pjevaju istovremeno s pokazivanjem.*
3. *Učitelj u tišini pokazuje frazu, učenici je (vizualno) pamte, zamišljajući zvuk u tišini i nakon toga pjevaju po sjećanju.*

Logičan i, prije svega, učinkovit rad na modulatoru podrazumijeva sljedeće (pred)radnje učitelja (Rojko, 2004:138-139):

1. *Učenicima treba dati jasne upute kako će se raditi.*
2. *Treba dati jasnu intonaciju: učitelj svira kadencu I-IV-V-I, a učenici sami "uzimaju" traženi ton (najčešće toniku).*
3. *Učitelj odmjerenim pokretima, jasno i točno pokazuje fraze na modulatoru. Pri postupku rada na modulatoru kada učenik pokazuje note na modulatoru, a učenici ih istovremeno pjevaju, važno je da učiteljeva ruka ide "malo ispred" mjere. Učitelj se mora tako okrenuti da gleda razred i da istovremeno vidi modulator.*
4. *Fraze moraju biti glazbeno logične i odgovarati momentalnom stupnju intonacijskog umijeća. Dobro je da, u početku, fraze budu u dvodobnoj mjeri i strukturirane kao dvotakti. Fraze neka budu ritamski što je moguće jednostavnije. Na modulatoru se uvježbava intonacija pa je besmisleno problem opterećivati ritamskim "vratolomijama".*
5. *Rad na modulatoru odvija se uz stalno kucanje cijeloga razreda, u zadanoj mjeri bez prekidanja, kontinuirano.*
6. *Treba raditi polako i strpljivo sa stalnom brigom o čistoj intonaciji.*
7. *Pogreške se ne ispravljaju razgovorom, diskusijom poput: "bili ste visoki, bili ste niski, pjevali ste ovo, a trebali ste ono", nego: "Slušajte mene i ponovite!"*

1.3. Kompetencije

***Kompetencije** (engl. Competences) označavaju skup znanja i vještina te pripadajuću samostalnost i odgovornost. Postoji više različitih načina prikaza svih kompetencija koje je pojedina osoba stekla tijekom svog učenja. Gotovo u svim zemljama kompetencije se prikazuju kroz znanja, primjenu tih znanja, te njihovu postignutu primjenu. Postignuta se primjena odnosi na uvjete u kojima se postiže primjena konkretnih znanja i vještina, uključujući prostorne, vremenske i druge uvjete. (Hrvatski kvalifikacijski okvir, 2009:17)*

Pojam *kompetencija* sve se češće koristi kao pojam u stručnoj terminologiji, no unatoč tomu još uvijek ne postoji njegova precizna definicija u odgovarajućoj stručnoj literaturi. S druge strane, u kolokvijalnom govoru postoje mnogi sinonimi za pojam *kompetencija* poput: kvalifikacije, značajke, odlike, svojstva, osobine, sposobnosti, znanja, vještine, performanse, kvalitet i određenja. (Staničić, 2005)

Šulentić Begić (2013) ističe kako prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru učitelj mora posjedovati specifične kompetencije, vještine i kompetencije u užem smislu. Navodi kako se *specifične kompetencije* odnose na činjenična znanja i teorijska znanja, vještine se dijele na

spoznajne, psihomotorne i socijalne, dok se kompetencije u užem smislu odnose na samostalnost i odgovornost. (Šulentić Begić, 2013:254)

Ćatić (2012), s druge strane, zaključuje kako su prema funkcionalnom pristupu komponente svake kompetencije kognitivne, emocionalne, motivacijske, socijalne i bihevioralne prirode te utvrđuje kako su to kognitivne i nekognitivne komponente čija kombinacija omogućuje pojedincu izvršavanje zadaća u osobnom, društvenom te profesionalnom području života.

Kvaliteta obrazovanja učitelja i nastavnika jedan je od glavnih činitelja koji djeluje na razinu učeničkih obrazovnih postignuća. Stoga je obrazovanje i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika ključno pitanje u svakoj zemlji koja nastoji unaprijediti obrazovni sustav i učiniti ga dostupnijim, prohodnijim i fleksibilnijim. (Vizek Vidović, 2005:6)

Barić (2016) je istražila kako nastavnici procjenjuju svoju pedagošku kompetentnost te je došla do zaključka kako ih se većina pozitivno samoprocjenjuje u tom području, no neki od nastavnika i dalje smatraju kako ne posjeduju dovoljno kompetencija potrebnih za rad u nastavi. Jedan od izvrsnih rezultata ovoga istraživanja pokazatelj je kako su nastavnici u vrlo velikom postotku visoko motivirani za rad s učenicima te im to daje i motivaciju za konstantno osobno razvijanje pedagoških i stručnih kompetencija.

Unatoč visokoj motiviranosti te svjesnosti o postojećim kompetencijama, pedagog se ne smije osloniti isključivo na vlastite sposobnosti i intuiciju na području glazbe, već na stručno znanje koje mora biti na visokoj razini, odnosno znatno je više pažnje potrebno usmjeriti na pedagoška i didaktička pravila i principe u suvremenoj nastavi. Svaki bi glazbeni pedagog trebao u takvom pokretačkom i pozitivnom duhu pristupiti svom pozivu i prenijeti veliki dio entuzijazma na svoje učenike. (Mičija Palić, 2014)

1.3.1. Područja nastavničkih kompetencija

Autori koji se više dotiču učiteljskih kompetencija slažu se kako je učiteljska kompetencija vezana uz predmet koji poučava te da ima vrlo važan učinak na učenikov rad i uspjeh. Pod učiteljskim kompetencijama tako se podrazumijevaju vještine poput planiranja sata, organiziranja sadržaja, prikladnih zadataka, najučinkovitijih metoda i sredstava rada, odabiranje sredstava motivacije, upravljanje učionicom te sam utjecaj na ozračje u učionici. Vrlo je važno da učitelj dobro poznaje područje koje predaje te pedagoško-psihološke i metodičke osnove nastavnoga procesa. (Bilić, 2000)

Svakako je kompetentnost nastavnika u središtu pedagoških rasprava jer je to još nedovoljno definirano i neistraženo područje. Zasigurno je da se teži otkrivanju što potpunijeg i sadržajnijeg

kompetencijskog profila suvremenog nastavnika kako bi se i nastavnička uloga u cjelokupnom odgoju i obrazovanju mogla maksimalno unaprijediti.

Jurčić (2014:78) u svom radu razmatra kompetencije nastavnika kao *sustavnu vezu znanja, sposobnosti, vrijednosti i motivacije na funkcionalnoj razini, koja zadobiva novi smisao u ishodima učenja, ne samo u pogledu ostvarivanja didaktičkih zadataka – odgojnih, obrazovnih i funkcionalnih, sukladno predmetnom kurikulumu, već i u pogledu razvoja učeničkih kompetencija koje stavljaju naglasak na učenje, vještinu komunikacije, kritičko mišljenje, postavljanje životnih ciljeva, rješavanje problema, timski duh, informatičku pismenost, poduzetnost i odgovorno ponašanje.*

Istraživanje Šimunović (2013) je pokazalo kako nastavnici u glazbenim školama posjeduju kompetencije koje im omogućuju rano prepoznavanje glazbene darovitosti te kako su dobro upućeni u sam proces razvoja glazbenih sposobnosti. Ono što bi tim procesima zasigurno poboljšalo kvalitetu kvalitetno je pedagoško i psihološko obrazovanje glazbenika i glazbenih pedagoga.

Prema Kostović-Vranješ i Ljubetić (2008:149) *od pedagoški kompetentnog učitelja očekuje se da svoje stručno znanje, vještine i sposobnosti stavi u funkciju svog pedagoškog djelovanja, ali i da svojim osobinama ličnosti kao što su emocionalna osjetljivost, kreativnost, kooperativnost, etičnost itd. bude pozitivan model za identifikaciju svojim učenicima te da tako bude autoritet koji će učenici dragovoljno slijediti.*

Pedagošku kompetenciju nastavnika (tablica 7) moguće bi bilo definirati u osam dimenzija (osobne, komunikacijske, analitičke (refleksivne), socijalne, emotivne, interkulturalne, razvojne, vještine u rješavanju problema), a didaktičku kompetenciju u pet dimenzija (odabir i primjena metodologije izgradnje predmetnog kurikuluma, organiziranje i vođenje odgojno obrazovnog procesa, određivanje učenikova postignuća u školi, oblikovanje razredno-nastavničkog ozračja i razvoj modela odgojnoga partnerstva s roditeljima). (Jurčić, 2014)

U osobnoj bi dimenziji pedagoške kompetencije trebalo naglasiti postojanje motivacijskog stajališta koji je vrlo bitan već u ranoj fazi školovanja i potrebno ga je konstantno održavati i poticati. Pekić (2008) izdvaja motivacijsku osobinu ličnosti kao najvažniju, nakon sposobnosti, u predviđanju uspješnosti glazbeno darovitih ljudi što bi značilo kako motivacija uz sposobnost dominira u kompetencijskom profilu uspješnih nastavnika, pa tako i učenika.

Prema Lončarić i Pejić Papak (2009:11-12) *predloženi Okvirni kompetencijski profil programa učiteljskih studija obuhvaća četiri područja razvoja s grupama kompetencija, kompetencijama i primjerima ishoda učenja. Riječ je o sljedećim područjima razvoja i grupama kompetencija:*

1. *Stručne vještine i sposobnosti*
  - a. *Sposobnosti organizacije i vođenja; metodike i praksa*
  - b. *Interpersonalne vještine i poznavanje osobina učenika (potrebe, sposobnosti i razvoj)*
2. *Stručna znanja i poznavanje struke*
  - a. *Kurikulum, obrazovanje, vrednovanje, učenje i poučavanje*
  - b. *Jezična, matematička i informacijsko-komunikacijska pismenost*
  - c. *Zdravstveni i prirodoslovni odgoj i odgoj i obrazovanje za održivi razvoj*
3. *Kreiranje i razvoj novih znanja*
  - a. *Istraživanje i stvaranje novih znanstvenih spoznaja*
4. *Profesionalne i odgojne vrijednosti i osobna posvećenost radu*
  - a. *Vrijednosti; osobna posvećenost; etika, tolerancija, kritičko i aktivno građanstvo; poduzetnost*
  - b. *Sloboda izraza, kreativnosti i stvaralaštva*

Tablica 7: *Pedagoške i didaktičke nastavničke kompetencije* (Jurčić, 2014)

Nastavničke kompetencije	
Pedagoške	Didaktičke
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osobne ▪ Komunikacijske ▪ Analitičke (refleksivne) ▪ Socijalne ▪ Emotivne ▪ Interkulturalne ▪ Razvojne ▪ Vještine u rješavanju problema 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odabir i primjena metodologije izgradnje predmetnog kurikuluma ▪ Organiziranje i vođenje odgojno-obrazovnog procesa ▪ Određivanje učenikova postignuća u školi ▪ Oblikovanje razredno-nastavničkog ozračja ▪ Razvoj modela odgojnoga partnerstva s roditeljima

1.3.2. Stjecanje nastavničkih kompetencija na studiju

Na fakultetima koji obrazuju buduće učitelje i nastavnike postoji nekoliko modela prema kojima se na različite načine dolazi do istog cilja - stjecanja pedagoških kompetencija. Tako je prema Hrvatić i Piršl (2007) u *sukcesivnom (uzastopnom)* modelu u prvom dijelu studija određeno stjecanje stručne kompetencije dok je drugi dio studija posvećen stjecanju pedagoških (nastavnih) kompetencija. Prema *usporednom* modelu stručne i pedagoške kompetencije stječu se istodobno, no programi struke i stjecanje pedagoške kompetencije nisu formalno povezani. Za *integrirani* model karakteristična je integracija različitih sadržaja u okviru stručne i pedagoške kompetencije što je uobičajenije za učiteljske studije.

Neki autori, pa tako i Matijević (2007), smatraju kako bi na svim sveučilišnim studijima koji bi trebali pripremiti buduće učitelje za sve razine školovanja trebali postojati kolegiji koji sadržajno i temeljito pripremaju učitelje i za sudjelovanje u znanstvenim istraživanjima. Matijević obrazlaže svoja razmatranja o potrebi ovladavanja metodološkim kompetencijama učitelja svrhom planiranja i ostvarivanja istraživanja na malim uzorcima ili u razrednim odjeljenjima.

Sistematizacijom nastavničkih profila u glazbenoj struci prema Rojko (2009), dolazi se do podatka da u Hrvatskoj imamo jedanaest tipova nastavnika glazbe. Redom bi to bili (Rojko, 2009:30-31):

1. *Jednopredmetni nastavnici glazbene kulture u osnovnoj školi i glazbene umjetnosti u gimnaziji*
2. *Dvopredmetni nastavnici glazbene kulture u osnovnoj školi i glazbene umjetnosti u gimnaziji*
3. *Crkveni glazbenici, nastavnici glazbene kulture u osnovnoj školi*
4. *Jednopredmetni nastavnici povijesti glazbe u srednjim glazbenim školama i glazbene umjetnosti u gimnazijama, zapravo: jednopredmetni muzikolozi sa završenim psihološko-pedagoškim modulom*
5. *Dvopredmetni nastavnici povijesti glazbe u srednjim školama i glazbene umjetnosti u gimnazijama*
6. *Nastavnici takozvanih teorijskih glazbenih predmeta u glazbenim školama*
7. *Diplomirani kompozitori i dirigenti sa završenim psihološko-pedagoškim modulom, kao nastavnici takozvanih teorijskih glazbenih predmeta u glazbenim školama*
8. *Nastavnici instrumenata/pjevanja u glazbenim školama, zapravo: instrumentalisti i pjevači sa završenim psihološko-pedagoškim modulom*

9. *Nastavnici razredne nastave u osnovnoj školi*

10. *Sveučilišni nastavnici na studijima glazbe (muzičkoj akademiji i umjetničkim akademijama)*

11. *Sveučilišni nastavnici na učiteljskim fakultetima*

Također, prema Rojko (2009), nastavnike pod brojevima od jedan do sedam možemo kategorizirati kao nastavnike takozvanih teorijskih glazbenih predmeta. Oni imaju podjednako psihološko-pedagoško obrazovanje koje uključuje sljedeće predmete (Rojko, 2009:31-32):

- *Psihologija odgoja i obrazovanja*
- *Didaktika*
- *Osnove glazbene pedagogije*
- *Glazbena pedagogija (obvezna za br. 1 i 3, za ostale izborna)*
- *Metodika nastave teorijsko-glazbenih predmeta*
- *Pedagoška praksa (sadržajno donekle različita za svaki profil)*
- *Glazbena psihologija (obvezna za br. 1, za ostale izborna)*

Prema mišljenju autora, među tih sedam profila, glazbeno-pedagoški najkompetentniji su nastavnici pod brojem jedan – diplomanti jednopredmetne glazbene pedagogije. Također je navedeno kako je pedagoško, psihološko, glazbeno-pedagoško i metodično obrazovanje te skupine nastavnika zadovoljavajuće, barem što se tiče plana i programa na papiru. (Rojko, 2009)

Cilj je studija glazbe pripremiti studente za konkurentno tržište rada te povezati sve razine glazbenoga obrazovanja, a u skladu s tim ciljevima i popularizirati umjetničku i tradicijsku glazbu. U skladu s tim postavljeni su programi i sadržaji kolegija koje studenti glazbe pohađaju, stručno-pedagoška praksa te mnogi drugi oblici stručnog cjeloživotnog obrazovanja (tribine, seminari, radionice...). (Vidulin-Orbanić, Duraković, 2011)

Prvostupnik glazbene pedagogije ima kompetencije za koordiniranje glazbene kulture u sredini u kojoj djeluje; osposobljen je za poslove organizacije koncerata i glazbenih priredbi, sudjeluje u radu kulturno-umjetničkih ansambala, vokalnih i instrumentalnih skupina, uređuje radio emisije, objavljuje osvrte u tisku, radi u glazbenoj knjižnici, fonoteci, arhivu i sl. (...) Program je usporediv s nastavničkim studijima – glazbenim odjelima pedagoških fakulteta u zapadnoeuropskim zemljama te visokim glazbenim školama i akademijama koje organiziraju studij u suradnji s pedagoškim studijima. (UAOS, 2009)

Nastavkom na diplomski studij mogućnosti se proširuju na rad u nastavi u osnovnim i srednjim školama, općeobrazovnim i glazbenim:

Sveučilišni magistri glazbene pedagogije osposobljeni su za rad u nastavi glazbe u predškolskim, osnovnim, srednjoškolskim i općeobrazovnim ustanovama za predmet Glazbena kultura i Glazbena umjetnost te u osnovnim glazbenim školama; za poslove koordiniranja glazbene kulture u sredini u kojoj djeluju; za organiziranje koncerata i glazbenih priredbi; vođenje kulturno-umjetničkih ansambala, vokalnih i instrumentalnih skupina, uređivanje radio-emisija, objavljivanje osvrta u tisku, rad u glazbenoj knjižnici, fonoteci, arhivu i sl. (UAOS, 2016:9)

Završetkom dodiplomskog studija, glazbeni će pedagozi osim stručnih glazbenih kompetencija imati razvijene i komunikacijske, timske, informacijsko-komunikacijsko-tehonoške vještine te vještinu refleksivnog promišljanja i samovrednovanja, interpersonalne vještine, kritičnost i samokritičnost, sposobnost analize i sinteze uz mogućnost samostalnog unapređivanja vještine učenja. (Vidulin-Orbanić, Duraković, 2011)

1.3.3. Stjecanje nastavničkih kompetencija ostalim oblicima usavršavanja

U stručnom i pedagoškom pogledu nastavnicima je usavršavanje omogućeno ponajprije sudjelovanjem na županijskim stručnim vijećima i državnim skupovima. Velik dio napretka ovisi o osobnim sklonostima i područjima interesa svakog pojedinca.

Izobrazba učitelja treba biti kontinuirani, cjeloživotni proces koji ne završava stjecanjem diplome, već uključuje i stručna usavršavanja. Učiteljske kompetencije podložne su promjenama, nisu statične i trajne te je njihovo stjecanje kompleksan proces koji se neprestano preispituje uz refleksiju (samoprocjenu), kritičkim osvrtom drugih kolega učitelja ili pak uz pomoć povratnih informacija učenika i roditelja. (Svalina, 2015)

Cjeloživotno učenje obuhvaća sve *aktivnosti stjecanja znanja, vještina, stavova i vrijednosti tijekom života s ciljem njihova usvajanja ili proširenja, i to u okviru osobnog, društvenog ili profesionalnog razvoja i djelovanja pojedinca.* (Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2014) . Ono predstavlja temelj osobnoga razvoja, snalaženje te stalne prilagodbe pojedinca u radnim i društvenim okolnostima te u privatnom životu. Cjeloživotno učenje je, prema tome, sveobuhvatan koncept koji obuhvaća učenje u svim životnim razdobljima – od programa formalnog odgoja i obrazovanja (rani i predškolski, osnovnoškolski, srednjoškolski i

visokoškolski te obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje odraslih), do neformalnog obrazovanja pa čak i neorganizirano, spontano stjecanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti. Najvažnija su načela cjeloživotnog učenja:

- *mogućnost usvajanja unapređenja i/ili proširenja znanja, vještina, stavova i vrijednosti*
- *mogućnost i potreba razvoja osobnih potencijala u različitim razdobljima života*
- *mogućnost pristupa različitim oblicima i sadržajima učenja radi ostvarenja osobnih želja i razvoja sposobnosti*
- *pravo na priznanje znanja i vještina stečenih u različitim okruženjima i vrstama učenja*

Glazbena pedagogija još je nedovoljno razvijena znanstvena disciplina i u njezinom razvoju moraju sudjelovati svi oni koji su u njoj. U glazbenoj pedagogiji nema laboratorijskih istraživanja u kojemu bi znanstvenici, istraživači dolazili do novih spoznaja koje bi iza toga mase glazbenopedagoških praktičara "cjeloživotnim učenjem" kontinuirano usvajale i zatim provodile u praksi. Napredak u glazbenoj pedagogiji donijet će inteligentno promatranje, istraživanje i teorijsko promišljanje glazbene i glazbenonastavne prakse. Cjeloživotno učenje u glazbenoj pedagogiji svodi se tako na stalno razvijanje upravo pedagoške komponente. Na cjeloživotno učenje u glazbi, u praksi glazbenog izvođenja, glazbenici su ionako osuđeni čak i onda ako i nisu aktivni koncertanti. (Rojko, 2009:30)

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014) navodi kako su *kvalitetni i motivirani odgojitelji, učitelji, nastavnici i andragoški djelatnici, uključujući i stručne suradnike te rukovoditelje, temelj cijelog sustava cjeloživotnog učenja*. Naglašava se kako se u osnovi nacrtu cjeloživotnog učenja nalazi usvajanje ključnih kompetencija koje predstavljaju skup znanja, vještina i stavova koji su potrebni za osobni razvoj, društveni razvoj te profesionalni razvoj. Isto tako najavljuje kako će se upravo za razvoj tih kompetencija razraditi kurikuli, procesi, programi i odgojno-obrazovni ishodi na svim razinama odgoja i obrazovanja, no da će ih istovremeno osnažiti i provođenjem neformalnih i formalnih oblika cjeloživotnog učenja.

2. EMPIRIJSKI DIO

2.1. Određenje problema istraživanja

2.1.1. Problem i cilj istraživanja

2.1.1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja kompetencije su nastavnika solfeggia u osnovnim i srednjim glazbenim školama. Relevantan je jer je nedovoljno istražen u osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj nastavi solfeggia u Republici Hrvatskoj, a istraživački jer se očekuju pouzdani odgovori o trenutnom stanju i mogućim promjenama u nastavi solfeggia. Na izbor problema utjecali su i osobne sklonosti istraživača.

Riječ je o transverzalnom istraživanju koje služi unapređenju školske prakse ispitivanjem trenutnog stanja u nastavi solfeggia. Ovo je istraživanje i empirijsko jer se zasniva na prikupljanju podataka o svakodnevnoj praksi kako bi se postupno došlo do novih saznanja koja mogu pomoći njenu unapređivanju.

2.1.1.2. Cilj istraživanja

Cilj je ovog istraživanja ispitati pedagoške kompetencije nastavnika solfeggia u svrhu unapređenja kvalitete nastave solfeggia u osnovnim i srednjim glazbenim školama.

2.2. Provođenje istraživanja

2.2.1. Način provođenja istraživanja

Istraživanje će se provoditi metodom intervjua između ispitanika i istraživača. Uzorak čini trinaest nastavnika solfeggia, od toga deset (76,9%) nastavnica te tri (23,1%) nastavnika. Prema stručnoj spremi najviše ispitanika ima visoku stručnu spremu, njih 84,6%, zatim višu stručnu spremu (7,7%) te srednju stručnu spremu 7,7% ispitanika.

2.2.2. Postupci i instrumenti

Postupak kojim su prikupljeni podatci u ovome istraživanju je intervju koji je bio vezanog tipa. Prvi dio intervjua odnosi se na opće sociodemografske podatke o ispitanicima: spol, dob, stručnu spremu, godine radnog staža, završenu naobrazbu, predmete koje nastavnici predaju u školi te pedagoško-psihološke predmete koje su pohađali tijekom studija.

Drugi dio intervjua odnosi se na procjenu didaktičkih kompetencija nastavnika te didaktička stajališta nastave solfeggia, od nastavnog plana i programa do ocjenjivanja.

U trećem je dijelu cilj procijeniti kompetencije u pedagoškom i psihološkom smislu te ispitati sklonosti nastavnika o usavršavanju i nadograđivanju vlastitih znanja i vještina.

2.3. Rezultati i rasprava

2.3.1. Osnovni podatci o ispitanicima

Tablica 8: Osnovni podatci o ispitanicima

Ispitanik	Spol	Godine	Godine radnog staža	Stručna sprema	Završena naobrazba
N1	Ž	30	6	VSS	Umjetnička akademija Glazbena pedagogija
N2	M	25	3,5	VSS	Umjetnička akademija Glazbena pedagogija
N3	Ž	44	20	VSS	Pedagoški fakultet Glazbena kultura
N4	M	30	7	VSS	Umjetnička akademija Glazbena pedagogija

N5	Ž	47	21	VSS	Pedagoški fakultet Glazbena kultura
N6	M	25	1	VŠS	Umjetnička akademija Glazbena pedagogija
N7	Ž	42	18	VSS	Pedagoški fakultet Glazbena kultura
N8	Ž	45	20	VSS	Muzička akademija Teorija glazbe
N9	Ž	33	8	SSS	Srednja glazbena škola Teorijski smjer
N10	Ž	47	22	VSS	Pedagoški fakultet Glazbena kultura
N11	Ž	47	22	VSS	Pedagoški fakultet Glazbena kultura
N12	Ž	37	15	VSS	Pedagoški fakultet Glazbena kultura
N13	Ž	36	13	VSS	Pedagoški fakultet Glazbena kultura

2.3.2. Procjena didaktičkih kompetencija

Intervju s nastavnicima započeo je procjenom osobnog zadovoljstva svojim poslom. Navodi svih nastavnika upućuju na zaključak kako su *nastavnici iznimno zadovoljni* odabirom svoga zanimanja te se *osjećaju dobro na nastavi*.

- *Recimo da jesam zadovoljna, ali sam općenito vrlo samokritična. Smatram da se poboljšavam i nadograđujem svoje nastavničke kompetencije, no uviđam kako trebam još puno raditi na sebi.*
- *Jako sam zadovoljan, za mene je to doslovno izmišljen posao i zaista uživam u svakom radnom danu. Najveće zadovoljstvo osjećam kada vidim da djeca nešto nauče i napreduju u svom radu.*
- *Odličan, 5! Opet bih to odabrala kada bih ponovno morala birati. Presretna sam i zadovoljna svojim poslom!*
- *Jako sam zadovoljan! Ponajviše zbog te jedne situacije – raznolikosti učenika.*
- *Ja sam još uvijek zaljubljena u svoj posao, jako sam zadovoljna!*

- *Može bolje, još se učim, ali se maksimalno trudim i radim na sebi.*
- *Posao je super! San snova, ne mogu bolje poželjeti.*
- *Zadovoljna sam, to je lijep posao. Nakon 20 godina staža shvatite da se generacije razlikuju, da djeca nisu jednaka te to sve vodi nekom novom iskustvu.*
- *Zadovoljna sam svojim poslom.*
- *Zadovoljna sam, posao je lijep, ispunjava me. Bavljenje glazbom je jedan, rekla bih, 'humani' posao. Zadovoljava me prenošenje znanja u radu s djecom, osobito kroz glazbu.*
- *Jako sam zadovoljna, iako mi nije bilo isto raditi prije deset ili dvadeset godina jer se generacije drastično mijenjaju.*
- *Zadovoljna sam, uživam u predavanju solfeggia. Na ljestvici od 1 do 10 – to je 10!*
- *Jako sam zadovoljna!*

Nastavnici su nakon procjene ukupnog zadovoljstva promišljali o problemima s kojima se susreću u nastavi solfeggia i u radu s roditeljima i kolektivom. U suradnji s roditeljima u pravilu nema problema, a tako i u odnosu s kolegama i upravom škole. U radu s učenicima najčešće ističu *generacijsku inertnost* kao sve veći problem, dok kao razloge navode *preopterećenost nastavnog plana i programa, manjak koncentracije kod djece i shvaćanje glazbene škole kao slobodne izvanškolske aktivnosti*. Sagledavši nastavu s osobnog, nastavničkog stajališta izjasnili su se kako su najviše poteškoća s tog aspekta imali na početku radnog iskustva te da su se poteškoće prikazale u *administraciji i vođenju dnevnika, odabiru metode intonacije te prevelike razlike između učeničkih mogućnosti unutar razreda*. Na istu temu trećina se nastavnika izjasnila kako *ne nailazi na značajnije poteškoće s nastavničkog aspekta*.

Sljedećim pitanjem namjera je bila utvrditi stavove nastavnika o poželjnim kompetencijama nastavnika solfeggia. Iz odgovora se može utvrditi kako nastavnici smatraju da je stručna kompetentnost neizostavna, ali i da se sve ostale nastavničke kvalitete podrazumijevaju.

- *Nastavnik solfeggia treba posjedovati stručne kompetencije, emocionalne kompetencije te socijalne kompetencije.*
- *Ne bi trebao razmišljati o stvarima koje je učio do sada, trebao bi imati puno energije, biti inovativan i puno razmišljati o cijelom procesu nastave.*
- *Mora biti motivator, animator, pun energije, pun znanja, vješt na svom instrumentu, širokih obzora i horizonata što znači da ne treba inzistirati na*

didaktičkim primjerima, već pronaći način da se solfeggio primijeni u svakodnevnom životu.

- *Profesor koji je završio teoriju glazbe, no ukoliko to nije moguće svakako se mora zadovoljiti stručni faktor u području predmeta te mora imati jasan cilj nastave.*
- *Struka mora biti na prvom mjestu, a dalje je najvažnije da ima širinu, da shvaća da solfeggio nije sam sebi svrha, već da ima primjenu u realnim situacijama.*
- *Idealan nastavnik solfeggia bi trebao poznavati sadržaje predmeta. Podrazumijevaju se stručne kompetencije, no treba poraditi na metodičkom i pedagoškom pristupu.*
- *Bilo bi dobro da je završio teorijski smjer. Od ostalih kvaliteta bitna je fleksibilnost, kreativnost, spremnost na prilagođavanje novim tehnologijama.*
- *Nastavnik najprije mora biti stručan, mora poznavati materiju gradiva, biti vješt u izvedbi svih aspekata nastave. Treba biti primjer učenicima, posjedovati stručne kompetencije te biti ustrajan u odrađivanju nastavnih sadržaja.*
- *Mora znati prenijeti znanje na razne načine, prilagoditi se situaciji s učenicima, imati emocionalne kvalitete i posjedovati stručna znanja.*
- *Svakako stručan glazbeni teoretičar, posjedovati dobre psihološke i pedagoške kompetencije i biti dobar 'menadžer' znači, razvijene organizacijske i socijalne vještine.*
- *Mora biti dosljedan, sistematičan, no prije svega mora biti cjelovita ličnost. Mora imati dobru viziju o realizaciji nastave solfeggia.*
- *Trebao bi moći motivirati učenike na rad i napredak, uz kvalitetne stručne i pedagoške kompetencije, naravno.*
- *Prije svega treba biti stručan u svom području te strpljiv, snalažljiv, izravan i jasan.*

Sljedećim pitanjem je tražena samoprocjena nastavničkih kompetencija za vođenje nastave solfeggia. Nastavnici su se najčešće izjašnjavali kao *stručno i pedagoški kompetentni i otvoreni za napredak i usavršavanje* u svim područjima.

Na pitanje o cilju nastave solfeggia nastavnici su iznijeli sljedeća mišljenja:

- *Otvoriti put učenju glazbenoga jezika. Izvježbati intonacijske vještine te teorijska znanja, zatim stvoriti ljubav prema glazbi.*

- *Ono što je zapisano da možemo otpjevati i da ono što čujemo možemo zapisati.*
- *Opismenjivanje, intoniranje i snalaženje u tonskom prostoru.*
- *Primarni cilj se mijenja kako se djeca razvijaju. Na osnovnoj razini cilj je ostvariti ljubav prema glazbi, otvoriti im taj novi svijet i objasniti osnovne informacije glazbenoga jezika. Kasnije se može jako puno nadograditi.*
- *Najviše se vodim stručnim ciljem, vladanje sadržajima solfeggia i cilj mi je glazbeno opismeniti učenike. Također smatram da je i odgoj neophodna i neizbježna stavka.*
- *Vrlo je bitno stvoriti širu sliku o glazbi, dok glazbena pismenost mora biti u službi instrumenta. Cilj je i razvijanje muzikalnosti, glazbeno razmišljanje bez suhoparnog kratkotrajnog znanja.*
- *Osvijestiti dijete, postići da učenici postanu svjesni svih glazbenih parametara kada nešto čuju ili vide notni materijal pred sobom. Bitno mi je i da djeca nemaju nikakvu negativnu energiju što se tiče ocjenjivanja solfeggia.*
- *Glazbeno opismeniti učenike i razviti njihov sluh.*
- *Cilj bi trebao biti da učenici zavole i shvate glazbu te da razviju glazbeni sluh.*
- *Razvijanje sluha, muzikalnosti i glazbeno opismenjivanje te razvijanje ljubavi prema glazbi kao glavni cilj.*
- *Primarni cilj bi bio svladavanje diktata.*
- *Ostvariti povezanost instrumentalne nastave i solfeggia.*

Nakon razgovora o cilju nastave uslijedila je samoprocjena uspješnosti u realizaciji nastave solfeggia. Nastavnici u odgovorima zaključuju kako su *vrlo uspješni u realizaciji nastave solfeggia*, a kao pokazatelj njihove uspješnosti navode činitelje poput *broja upisa učenika u srednje glazbene škole i na glazbene akademije te realizaciju nastavnih sadržaja*. Nastavnici također navode kako uglavnom *utvrđuju ishode učenja* i to najčešće kroz *pripreme za sat*.

Dotaknuvši se nastavnog plana i programa, potaknuli smo različite reakcije na isti. Naime, mišljenja o ostvarivosti obrade propisanih sadržaja nastavnim planom i programom razlikuju se:

- *Moguće ga je realizirati, ali nisam sigurna je li moguće u potpunosti. Neka očekivanja su nerealna te koncept realizacije po razredima nije dobro raspoređen.*

- *Sadržaji propisani nastavnim programom su nerealni i utopijski. Zaista bismo pred sobom trebali imati idealne i vrlo talentirane učenike za potpuno ostvarenje propisanih sadržaja. Mijenjao bih puno toga.*
- *Moguće ga je realizirati, no uz određene prilagodbe.*
- *To su neka realna očekivanja za veće sredine i veće škole, no za škole u manjim sredinama smatram da je dosta teško ostvariti propisane sadržaje, ali je moguće.*
- *Program naređuje da se napravi nešto nerealno u kratkom vremenu. Djeca ne mogu u tom vremenu apsorbirati tu količinu informacija. Sadržaji koji se stavljaju pred tu djecu su prezahtjevni, osobito u nižim razredima gdje se prenamo odlaži naprijed s teorijom, a djeca to praktično ne mogu pratiti. Puno toga bih mijenjalo da mogu.*
- *Sviđa mi se što je teorija glazbe povoljno raspoređena kroz šest razreda osnovne glazbene škole, jer plan i program nije preopterećen pa se dosta prostora ostavlja uvježbavanju glazbenih vještina. Sve ovisi o učiteljima, trebali bi napraviti balans. Ovaj plan i program je ipak nešto što funkcionira jer dosta djece ipak napređuje po postojećem planu i programu, no uvijek može bolje. Više bi se trebali baviti glazbenim primjerima, uvesti više praktičnog rada, a manje klasičnog teoretiziranja.*
- *Moguće ga je realizirati, no možda bi nešto trebalo izmijeniti.*
- *Smatram da ga je nemoguće u potpunosti realizirati.*
- *Nije realno očekivati da se može u potpunosti kvalitetno realizirati, za mnoga područja treba više vremena da ih učenici usvoje.*
- *Moguće ga je ostvariti, no ipak ga je potrebno osuvremeniti i prilagoditi djeci.*
- *Po mom mišljenju, to je svaštastvo. Trebalo bi više povezati nastavu instrumenta s nastavom solfeggia jer je program previše apstraktan, a manje praktičan. Zaista je potrebna korelacija solfeggia s nastavom instrumenta.*
- *Trenutni program je šarolik i trebalo bi izbaciti neke sadržaje, barem što se osnovne glazbene škole tiče. Neki od sadržaja su zaista nepotrebni te ih se stigne obraditi u srednjoj školi, a za osnovnu su se pokazali kao prezahtjevni.*
- *Nije ga moguće ostvariti u potpunosti te su neki bitni dijelovi zapostavljeni, poput područja glazbenog stvaralaštva. Velik problem predstavlja i broj sati nastave.*

Na pitanje koje je glasilo: "Poučavate li solfeggio načinom na koji su Vas poučavali?", nastavnici su uglavnom odgovorili kako poučavaju na sličan način, no kako je neophodno

mijenjati metode i nastavni sadržaj iz godine u godinu u najvećoj mjeri zbog generacijskih razlika.

Nadalje, nastavnici su se podijelili oko pitanja o obradi sadržaja koji su izvan nastavnoga plana i programa. Oni koji su se izjasnili da to ne prakticiraju uglavnom svoju odluku objašnjavaju već ionako *preopširnim planom i programom te nedostatkom vremena*, dok nastavnici koji unatoč tome uspijevaju uklopiti i izvanprogramske sadržaje najčešće *povezuju nastavu solfeggia i instrumenta, uklapaju filmsku i tradicijsku glazbu u nastavni sadržaj ili se pak osvrću na usavršavanje vokalne tehnike kroz područje pjevanja.*

Osvrnuvši se na pitanje otvorenog kurikuluma odgovor o upoznatosti s terminom bio je jednoglasan. Naime, svi su nastavnici rekli kako su informirani o otvorenom kurikulumu, no većina ga *ne primjenjuje u nastavi solfeggia*. Oni koji ga primjenjuju čine to povremeno i najčešće *prilagodbom nastavnih sadržaja*.

Iz daljnjih navoda u kojima se nastavnici izjašnjavaju o udžbenicima u nastavi solfeggia možemo zaključiti kako su sveprisutni udžbenici autora Ivana Golčića (Solfeggio I-VI), iako velika većina nastavnika konstatira kako *udžbenici za solfeggio ne postoje*, već su to svojevrzne zbirke glazbenih primjera, kako didaktičkih, tako i primjera iz literature. Uz udžbenike za solfeggio Ivana Golčića, nastavnici u obradi nastavnih sadržaja koriste mnoge druge priručnike i zbirke poput *222 i 555 Adalberta Markovića, 777 Olivera Olivera te internetske sadržaje*.

Sljedeće pitanje odnosilo se na sudjelovanje učenika u planiranju nastavnih sadržaja koji se obrađuju na nastavi. Nastavnici se, u najvećem broju slučajeva, izjašnjavaju kako *povremeno dopuštaju učenicima izbor glazbenih primjera ili vrste aktivnosti na nastavi*, no isto tako da *ne dopuštaju odmak od stručnoga cilja*:

- *Ne dopuštam baš puno odmaka, najviše ja kreiram sat, no vodim se učeničkim trenutnim preferencijama ako je to moguće.*
- *Uvažavam učeničke prijedloge, naravno ako se tiču solfeggia, i na svaki mogući način nastojim poticati njihovu kreativnost.*
- *Učenici ne sudjeluju konkretno u planiranju sadržaja, ali uvažavam njihove prijedloge oko izbora, na primjer, vrste diktata koji će pisati i slično.*
- *Učitelj bi u trenutku kada učenici nešto traže trebao znati prepoznati radi li se zaista o njihovom interesu ili samo o hiru, tako da se trudim to postići.*
- *Unutar sata povremeno dopuštam učenicima da izraze trenutne želje o načinu obrade sadržaja.*

- *Učenici me ne mogu me nagovoriti na nešto izvan nastavnog sadržaja, no kada vidim da nešto nisu savladali, promijenit ću svoj tijek sata kako bi postigli što bolje rezultate i savladali sadržaje.*
- *Prema tome baš nisam otvorena. Mogu sudjelovati u planiranju samo ako im nešto nije jasno pa postoji potreba da se vratimo na taj dio sadržaja koji treba utvrditi.*
- *Ne dopuštam učenicima da vode sat jer smo mi, nastavnici, ti koji kreiraju nastavni sat. Uvažavam prijedloge ukoliko ima vremena te je prijedlog u skladu s nastavom.*
- *Ponekad se možemo dogovoriti oko odabira aktivnosti na satu, no ne kada se obrađuje novo gradivo.*
- *Ponekad učenicima dopuštam odabir dijela sadržaja, najčešće kada slušamo glazbu.*
- *Povremeno porazgovaram s učenicima oko njihovih afiniteta, ponekad prilagodim nastavne sadržaje njima kako bi im se približila glazba.*
- *Ima trenutaka kada uvažim afinitete učenika, no nikada ne odmičem od stručnog cilja.*
- *Ponekad imaju slobodu izabrati glazbene primjere u toku sata, no držimo se stručnog cilja.*

Nastavnici su zatim iznijeli elemente ocjenjivanja kojima se vode. Poznato je kako elementi nisu definirani na državnoj razini pa se tako razlikuju i od škole do škole te od nastavnika do nastavnika. Elementi koje nastavnici ocjenjuju tablično su prikazani:

Tablica 9: Elementi ocjenjivanja u nastavi solfeggia

	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	N8	N9	N10	N11	N12	N13
Teorija glazbe	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ritam/ ritamski diktat	+		+	+	+	+	+	+	+	+		+	+
Melodijsko- ritamski diktat	+	+	+	+		+	+	+	+		+		+
Melodijski diktat	+		+	+		+		+	+				
Pjevanje i intonacija				+	+		+			+	+	+	+

A vista pjevanje	+	+	+	+				+	+			+	
Zalaganje	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Domaća zadaća		+		+		+					+	+	+
Intervali i akordi								+					

Ono što se gotovo uvijek veže uz ocjenjivanje i kriterije ocjenjivanja jest problem ostvarivanja objektivnosti. S obzirom da se gore spomenuti elementi vežu uz praktične aktivnosti na nastavi, uz glazbene sposobnosti i mogućnosti učenika, nastavnici imaju potrebu prilagođavati kriterije individualno. Oko ostvarivanja objektivnosti na nastavi solfeggia, nastavnici se izjašnjavaju:

- *Nije lako pravedno ocijeniti učenike jer je nekada teško ostati objektivan. Nastojim biti što objektivnija, no ne i prestroga u ocjenjivanju.*
- *Vodim se prema sposobnostima učenika i nagrađujem svaki napredak i trud.*
- *Prilagođavam kriterije ovisno o učeničkim sposobnostima te ostvarujem komunikaciju s njihovim učiteljima instrumenata radi konzultiranja oko ocjene.*
- *Ocjena bi uvijek trebala biti pokazatelj njegovoga zalaganja, a ne znanja. Nagrađujem svaki napredak, samoinicijativu i interes za nastavu.*
- *Tokom godina sam se uvjerila da je uvijek bolje dati višu ocjenu ukoliko se dvoumimo, no uz valjano obrazloženje jer su djeca sama svjesna svojih mogućnosti. Davanje više ocjene bi trebalo shvatiti kao poticaj za daljnji rad i napredovanje. Također nagrađujem svaki trud.*
- *Uvijek imam standard u ocjenjivanju i znam koji su kriteriji, što ocjenjujem i bodovni prag, što se tiče pismenog dijela. Što se tiče usmenog dijela, trudim se biti objektivan postavljanjem minimuma kod ocjenjivanja, a također cijenim i zalaganje. Još uvijek imam dozu subjektivnosti, no trudim se biti što objektivniji.*
- *Nastojim nagraditi svaki trud jer mi je jako teško generalizirati glazbene sposobnosti učenika. Svaka pohvala im puno znači.*
- *Pratim učenike tokom cijelog mjeseca te nastojim ocijeniti svaki napredak radi izbjegavanja stresa od ocjenjivanja.*
- *Prilagodim kriterije te zadajem prikladne zadatke gdje učenik može pokazati znanje.*

- *Nastojim gdje god mogu dobre stvari ocijeniti te nastojim ocijeniti sve komponente kroz mjesec.*
- *Nastojim učenike ocijeniti po stvarnom znanju i napretku, redovito ih pratim te vodim bilješke.*
- *To je jako teško u nastavi solfeggia i općenito u nastavi glazbenih predmeta, no trudim se biti što objektivnija kroz smišljanje tablica s bodovima gdje bi učenici mogli kroz više područja zaraditi dobre ocjene. Također nastojim nagraditi i trud.*
- *Najvažnije mi je da učenici redovito rade. I ako nemaju izvrsne intonacijske sposobnosti, uvažavam trud i napredak.*

Nastavnička su mišljenja podijeljena i oko mogućnosti uvođenja opisnoga ocjenjivanja u nastavu solfeggia. Neki smatraju kako bi ga *bilo poželjno uvesti* dok se drugi vode mišlju kako bi *vremenski i administracijski opisno ocjenjivanje uvelike otežalo situaciju nastavnicima.*

- *Ja sam definitivno za, to bi mi bilo idealno jer se na solfeggiu procjenjuju vještine, a ne znanje. Apsolutno sam za ukidanje brojčanih ocjena.*
- *Mislim da bi bilo bolje i korisnije od brojčanog ocjenjivanja.*
- *Smatram da ne bi bilo lakše, puno je posla oko toga, no bilo bi zasigurno korisnije.*
- *Mislim da bi to nama nastavnicima uvelike otežalo procjenu i vrednovanje učenika.*
- *Mislim da ne bi bilo mudro uvesti opisno ocjenjivanje u solfeggio, iako svakako na kraju nastavne godine u praćenju djeteta uz brojčanu ocjenu napišem nekoliko individualnih rečenica o svakom djetetu gdje pokušam opisati put napredovanja djeteta tokom godine.*
- *Smatram da bi olakšalo učiteljima, moglo bi se osvrnuti na konkretan problem kod pojedinca i konkretnu stvar pohvaliti i istaknuti. Pomoglo bi da se poradi s učenicima na konkretnom problemu.*
- *Mislim da nije potrebno uvoditi, radili bismo dupli posao.*
- *Iskreno, ne znam baš, mislim da opisno ocjenjivanje nikako ne bi moglo zamijeniti brojčano. Smatram da ne bi imalo smisla.*
- *Mislim da ne bi bilo dobro uvesti ga.*
- *U nižim razredima, možda prva dva, bi nešto značilo jer se tu treba razvijati vještina, no kasnije su brojčane ocjene poželjne.*

- *To bi bilo jako dobro, no ukoliko bi bila kombinacija brojčane i opisne ocjene.*
- *Mislim da bi ga bilo dobro uvesti za element intonacije jer nemaju svi učenici prirodne predispozicije za kvalitetnu intonaciju. Mislim da bi bilo dobro uvesti opisno ocjenjivanje barem u taj aspekt nastave solfeggia.*
- *Opisno ocjenjivanje bi otežalo organizaciju nastave.*

Pitanje kreativnosti nastavnika donijelo je ujednačene stavove. Nastavnici su se složili kako je kreativnost nastavnika *vrlo važna za nastavu solfeggia* zbog same forme predmeta koja zahtijeva puno nastavnih sadržaja te zbog sve manje kolektivne motiviranosti učenika za rad.

- *Mislim da je kreativnost vrlo bitna jer učenici prepoznaju dosadan sat i ustaljene obrasce. Treba tu i tamo izaći iz okvira, promijeniti koncept nastave.*
- *Naravno da je bitna. Ako nastavnik nije kreativan, kako će onda išta napraviti s djecom?*
- *Vrlo je bitna, u svakom aspektu. Već sam navela kako nastavnik mora biti motivator i animator i kvaliteta toga ovisi upravo o osobnoj kreativnosti.*
- *Kreativnost je najbitniji element nastave, uz opuštenost. To dvoje u nastavi daje savršen recept.*
- *Mislim da je bitna jer bi bez kreativnosti solfeggio bio dosadan predmet.*
- *Potrebna je jer je djeci solfeggio dosadan predmet, učitelj bi trebao nastavno gradivo napraviti vrlo zanimljivim i to bi dosta utjecalo na ishod nastave.*
- *Nastavnik mora biti kreativan, kreativnost je vrlo bitna za nastavu.*
- *Bitna je kako bismo djecu mogli zainteresirati za sam solfeggio.*
- *Mislim da je izrazito bitna, nastavnik se treba znati spretno snaći u svakoj nepredviđenoj situaciji.*
- *Kreativnost je jako bitna, za poboljšanje kvalitete nastave, za odnos s učenicima, za sve aspekte nastavničkog rada.*
- *Jako je bitna jer nastavnik treba znati motivirati učenike za predmet.*
- *Bitna je, no ne mogu reći koliko. Svakako je poželjna kako bi se izašlo iz kolotečine sata i tako motiviralo učenike.*
- *Kreativnost je vrlo bitna.*

Nastavničke su kompetencije vrlo široko područje koje obuhvaća mnoge aspekte, od stručnih, psiholoških, pedagoških, socijalnih i mnogih drugih kompetencija. Nastavnik mora

biti cjelovita ličnost, spremna nadograđivati se u svakom pogledu te zaista živjeti svoj poziv. Nastavnici u istraživanju definirali su svoj put stjecanja stručnih i pedagoških kompetencija do završetka fakulteta u odnosu na radno iskustvo. Situacija ima različitih, no svima je zajedničko stajalište o nedostatku pedagoške prakse na fakultetima te potreba pohađanja stručnih usavršavanja.

- *Što se akademije tiče, mislim da je napravila jedan dobar uvod u stručno znanje, no nedostajalo nam je prakse u glazbenoj školi. Što se tiče mog rada u stilu 'pokušaj-pogreška' - tu sam najviše naučila. U programima stručnog usavršavanja se redovito izgrađujem, no napredak ovisi o samom programu.*
- *Završetkom fakulteta sam dobio podlogu za rad u nastavi, dok kroz programe stručnih usavršavanja uglavnom dobijemo nečija subjektivna mišljenja i doživljaje te sami odlučujemo hoćemo li to prihvatiti ili ne. Unatoč svemu mislim da se tamo mogu dobiti dobre ideje za poboljšanje osobnih kompetencija.*
- *Fakultet mi je usadio temelje za rad, no jako puno sam naučila kroz programe stručnog usavršavanja, najviše zbog osobnih interesa i potrebe za stjecanjem novih znanja.*
- *Kompetencije koje sam stekao na fakultetu su ponajviše pedagoške, psihološke i didaktičke, to mi je od iznimne koristi. Što se tiče stručnih skupova tamo sam se najviše nadograđivao u smislu same nastave solfeggia, same prakse. Često tamo čujem korisne savjete od ljudi koji imaju puno iskustva.*
- *Što se same struke tiče, tu se više nisam dodatno usavršavala nakon završetka fakulteta, no što se tiče same metodike rada - tu sam se jako puno educirala kasnije i još uvijek ne stajem s tim. Mislim da je to jako dobro, nekada na tim seminarima čujem neke stvari koje sam čula prije desetak godina, a sada ih čujem drugačije.*
- *Više sam napredovao samostalno, nisam išao u glazbenu školu pa je moje stručno znanje bilo vrlo slabo. Individualno sam jako puno radio i usavršio stručna znanja i nakon fakulteta.*
- *Na fakultetu su me pripremili za rad u nastavi glazbene kulture i umjetnosti, no ne i za rad u nastavi solfeggia pa sam se morala u tom pogledu samoinicijativno usavršavati.*
- *Fakultet mi je dao nekakvu bazu, osnovna znanja i vještine, no kada dođemo u nastavu tu ne smijemo stati, moramo se usavršavati u svim poljima.*

- *Nisam završila fakultet tako da se usavršavam programima stručnih usavršavanja.*
- *Fakultet je izgradio osnovu, glavnu ideju za praksu, ali kada čovjek počne raditi, uvidi gdje je manjkav i nastavi se usavršavati u tim smjerovima.*
- *Na fakultetu sam stekla minimum stručnih znanja i to mi nije bilo zadovoljavajuće na početku radnog iskustva. Tokom prakse sam se nastavila usavršavati i to još uvijek prakticiram.*
- *Rekla bih da sam u osnovnoj i srednjoj školi stekla najviše stručnih kompetencija, na fakultetu nešto manje, a kasnije kroz rad i usavršavanja primjećujem značajan napredak.*
- *Većinski sam se definirala kroz rad.*

S obzirom da su se nastavnici izjasnili kako su se usavršavali programima stručnog usavršavanja, htjeli smo provjeriti koliko često ih pohađaju i jesu li im zanimljivi ondje ponuđeni sadržaji. Rezultati su sljedeći:

Tablica 10: Rezultati o pohađanju stručnog usavršavanja

Ispitanik	Pohađate li programe stručnog usavršavanja?	Koliko puta godišnje pohađate?	Jesu li Vam zanimljivi ponuđeni sadržaji?
N1	Da	2-3	Uglavnom da
N2	Da	2	Da
N3	Da	2	Da
N4	Da	3-4	Uglavnom da
N5	Da	12	Da
N6	Ne	/	/
N7	Da	2-3	Da
N8	Da	2	Da
N9	Da	2	Da
N10	Da	2-3	Da
N11	Da	1-2	Da
N12	Da	2-3	Da
N13	Da	2	Da

Nastavnici uglavnom redovito pohađaju programe stručnog usavršavanja i većina ne bi ništa mijenjala u njihovoj organizaciji, no oni koji imaju određena područja interesa koja su rjeđe obuhvaćena takvim programima izjašnjavaju se kako bi bilo poželjno uključiti više sadržaja o samoj *nastavi solfeggia, o radu s djecom s teškoćama u razvoju te o aktualnom nastavnom planu i programu.*

2.3.3. Procjena pedagoških i psiholoških kompetencija

Kao što smo ustanovili u prvom dijelu istraživanja (tablica 8), nastavnici solfeggia koje smo intervjuirali najčešće su profesori glazbene kulture. Istražili smo koje su pedagoške i psihološke predmete imali na studiju te se pokazalo kako su, bez obzira na fakultet koji su pohađali, uglavnom položili iste pedagoške i psihološke predmete:

- *Psihologija odgoja i obrazovanja*
- *Uvod u glazbenu pedagogiju/Osnove glazbene pedagogije*
- *Glazbena pedagogija*
- *Metodika nastave teorijskih glazbenih predmeta*
- *Didaktika*
- *Pedagoška praksa*
- *Pedagogija djece s teškoćama u razvoju*
- *Dječja vokalna pedagogija*

Nastavnici smatraju kako su predmeti načinili *dobru teoretsku osnovu za rad*, no da im je *nedostajalo prakse, rada s učenicima te uputa oko administracijskih poslova.* Slažu se kako bi na studije glazbene pedagogije trebalo uvesti više pedagoške prakse i to ne samo za osnovnu (glazbena kultura) i srednju (glazbena umjetnost) školu, već i za glazbenu školu. Također se nastavnici slažu kako ih fakultet nije posve pripremio na *vođenje i didaktičko oblikovanje nastave, na pedagoški i psihološki pristup u odnosu s učenicima i na konkretnu realizaciju plana i programa.*

Nastavnici su u sljedećem pitanju trebali dati odgovor na pitanje je li važnije ostvariti stručni cilj na nastavi ili im je važnije da se učenici dobro osjećaju na njihovoj nastavi. Svatko je utvrdio kako su realizacija stručnog cilja i atmosfera u učionici međusobno ovisni i značajni čimbenici uspješnog sata:

- *Primarno se vodim realizaciji stručnog cilja, no naravno da mi je bitan i osjećaj i atmosfera u razredu.*
- *Po mom mišljenju je atmosfera u razredu najbitnija, no treba se voditi i realizacijom stručnog cilja.*
- *Bitno mi je da se učenici osjećaju dobro i to na početku sata pokušam postići pokazivanjem interesa za njihovo raspoloženje, no ubrzo nastavimo s nastavom i time se stručni cilj postigne.*
- *Uvijek pokušavam ostvariti opuštenu, ali ne i preopuštenu atmosferu kako bi realizacija cilja bila što uspješnija.*
- *Naravno da je bitno da se učenici dobro osjećaju, samim time im je i motivacija bolja, što vodi ka lakšem ostvarenju stručnoga cilja.*
- *Najbitnije mi je odraditi stručni cilj, no gledam da se učenici osjećaju ugodno, da atmosfera ne bude nelagodna. Poštujem mogućnosti učenika i mislim da nije dobro da me se djeca boje.*
- *Treba imati razumijevanja za njih, no treba znati granice kako bi se mogao ostvariti i stručni cilj.*
- *Bitno je da učenici nemaju negativnu emociju prema bilo kojem elementu solfeggia, no stručni cilj mora biti odrađen.*
- *Bitno mi je i da se dobro osjećaju, ali i da se sat odradi kvalitetno, tako da treba naći mjeru.*
- *Bitno je, naravno, da se dobro osjećaju i da je atmosfera pozitivna, ali kada se obrađuju sadržaji zahtijevam red i mir.*
- *I jedno i drugo je bitno. Nastojim ostvariti stručni cilj, no pratim reakcije učenika te vodim računa o tome da se ne osjećaju preopterećeno.*
- *Ostvarivanje stručnog cilja je primarno, no ne može se ostvariti ukoliko se učenici ne osjećaju ugodno. Pazim i primjećujem njihove reakcije i trudim se da atmosfera na satu bude zadovoljavajuća i poticajna.*
- *Osobno jako puno razgovaram s učenicima i vrlo mi je bitno da se dobro osjećaju, no to ne isključuje realizaciju stručnoga cilja.*

Nadalje, nastavnici pridaju vrlo veliku važnost komunikacijskoj kompetenciji te procjenjuju svoju vještinu komunikacije s učenicima kao *zadovoljavajuću, jasnu i otvorenu*. Kao problem u komunikaciji ističu *nepažljivost učenika te njihova povremena nastojanja skretanja teme s*

nastave. Komunikacijska kvaliteta nastavnika leži u uspješnom navođenju i motiviranju učenika za nastavne sadržaje solfeggia.

Što se tiče motivacije učenika, ispitali smo i načine na koje ih nastavnici uspješno uspijevaju motivirati:

- *Već sam navela kako pokušavam ostvarivati dobru atmosferu u razredu kako bi učenici bili raspoloženi za rad, ponekad ih motiviram dobrim ocjenama, ponekad drugim tehnikama.*
- *Ponekad napravim neki "štos", našalim se na početku sata i odmah atmosfera bude pozitivna i stvori bolju podlogu za obradu sadržaja iz solfeggia.*
- *Ovisi o učeniku, za svakog postoji posebna formula koju ja moram otkriti. Kroz otvoren i iskren pristup te pozitivnu energiju uspijevam postepeno postići motiviranost kod svojih učenika.*
- *Na samopouzdanje učenika se može utjecati na puno načina, čak i na neke načine koji nisu propisani nekim pravilnicima. Nastojim pohvaliti učenike za svaki trud i napredak, no ne prečesto kako čin pohvale ne bi izgubio na vrijednosti.*
- *Motiviram ih kroz element opuštenosti u nastavi, otvoreni pristup i kreativno realiziranje nastavnih sadržaja.*
- *Pohvaljujem ih za svaki napredak i trud, najčešće ih motiviram realnim opisom njihovih znanja.*
- *Cijenim i nagrađujem i najmanji mogući napredak. Nemam poseban recept, no uvijek pokušam procijeniti učenika i prilagoditi mu pristup.*
- *Ovisi o dobi učenika, svakako treba najprije dobro procijeniti. Ono što se ja trudim je konstantno pratiti učenike te ih poticati na osobni napredak.*
- *Pokušavam ostvariti suradnički odnos među učenicima, ali i u odnosu učenik – nastavnik te im tako stvoriti ugodnu atmosferu i potaknuti ih na rad.*
- *Trudim se ohrabriti ih i trudim se pojednostaviti teže stvari, objasniti na različite načine.*
- *Ponekad porazgovaram nasamo s učenikom, ponekad izdvojim pozitivne stvari, ovisi o učeniku i situaciji.*
- *Kod mojih učenika se nesigurnost najočitije vidi u pisanju diktata gdje često puta napišu ispravan odgovor te ga obrišu i napišu neispravan. Ponekad zadajem diktate koje će pisati kemijskom olovkom, kako bi sami uvidjeli da znaju i čuju više nego što vjeruju u sebe.*

Jedan od problema koji se pojavljuju unutar razreda su i *velike razlike u glazbenim mogućnostima učenika*. Nastavnici se izjašnjavaju potvrdno o *prisutnosti velikih razlika*, iako ovise o generaciji učenika. Trude se *uvažiti ih i prilagoditi sadržaje i kriterije*, no to je vrlo težak posao zbog *prezahtjevnosti nastavnog plana i programa*. Ističu i problem *prevelikih skupina učenika* u kojima je rad otežan zbog *nedostatka vremena* za individualni pristup učeniku. Ono što se veže uz taj problem je i motivacija učenika za nastavne sadržaje i aktivnosti gdje opet kreativnost nastavnika dolazi do izražaja. Nastavnici su se izjasnili kako učenike motiviraju *ostvarivanjem pozitivnog ozračja u učionici, nagrađivanjem truda ocjenama, ubacivanjem doze humora u nastavu, upotrebom multimedijalnih sadržaja, prakticiranjem rada u skupinama*, pa i *preimenovanjem diktata u duhovite nazive izvan glazbenog sadržaja*.

Dotaknuvši se ostalih kompetencija nastavnika, potaknuli smo razmišljanja o osobnim kvalitetama nastavnika poput *empatičnosti, razumijevanja učenika, susretljivosti i uvažavanja*. Nastavnici dijele mišljenje kako su te kvalitete *poželjne i vrlo bitne*, no da *treba pronaći sredinu u svrhu odgojnoga djelovanja na učenike*. Može se dogoditi da učenici iskoriste nastavnikovu empatiju i susretljivost u svrhu izbjegavanja vlastitih obaveza.

Nastavnici se samoprocjenjuju *emocionalno kompetentnima* te uviđaju važnost i potrebu *samomotivacije za nastavu*. Isto tako, svatko od nastavnika se trudi doći *neopterećen privatnim problemima* na nastavu jer su svjesni koliko takav impuls može negativno djelovati na realizaciju nastave.

Sa stajališta socijalnih kompetencija nastavnici ne manifestiraju značajnije probleme. Odnos s učenicima karakteriziraju kao dobar kao i odnos s roditeljima, kolegama i upravom škole.

Sljedeće pitanje odnosilo se na konfliktne situacije, na osjećaje koji nastaju u takvim situacijama te način na koji nastavnik reagira. Odgovori su raznoliki:

- *Pokušavam ne ulaziti u konflikte, no ako se dogode uvidjela sam da se sve s vremenom riješi.*
- *Jako se loše osjećam u takvim situacijama i u cilju mi je to što prije riješiti, na što mirniji način.*
- *Nosim se vrlo profesionalno s takvim situacijama. Saslušam sve strane priče. Treba prvo razmišljati o tome da riješite problem tako da roditeljima olakšate, a ne sebi. Ukoliko sam ne mogu riješiti nekakav konflikt, upućujem slučaj ravnatelju.*

- *Ovisno o situaciji, no nastojim zadržati svoj stav, ali i prihvatiti tuđe mišljenje, ne gledam striktno samo svoje te mogu promijeniti razmišljanje ako uvidim da je druga strana u pravu. Trudim se zadržati objektivnost kod prosude i rješavanja problema. Nekada se osjećam indiferentno, nekada me potrese, ovisi o tipu konflikta.*
- *Nisam imala značajnih konfliktnih situacija pa ne mogu procijeniti.*
- *Trudim se ne dolaziti u konfliktne situacije u školi, no na miran način se sve može riješiti.*
- *Nastojim konfliktne situacije uvijek riješiti pravedno.*
- *Ne sjećam se jesam li imala konfliktnu situaciju.*
- *Ponekad burnije reagiram, no mislim da nikada ne pretjeram.*
- *Ovisi o situaciji, uglavnom se ne osjećam ugodno, no trudim se reagirati na ispravan način.*
- *Nastojim ne podizati ton i smiriti situaciju.*

Pedagoška kompetencija podrazumijeva i kvalitetnu samoprocjenu postupaka. Nastavnici su odgovarali na pitanje analiziraju li održan nastavni sat te promišljaju li o različitim aspektima nastavnih situacija:

- *Nastojim specifične situacije zabilježiti pa da to mogu riješiti na pravilan način. Uvijek nastojim svaki sat popratiti nekom zabilješkom.*
- *Analiziram svaki sat i pokušavam se poboljšati u područjima u kojima utvrdim da bi trebalo.*
- *Uvijek promišljam o dobrim i lošim potezima. Jako sam samokritična u tome i uvijek se nastojim poboljšati.*
- *Uvijek analiziram, to mi je jedna od bitnijih stvari.*
- *Imam svoju bilježnicu u kojoj vodim evidenciju o bitnim stavkama za poboljšanje pristupa u radu s učenicima.*
- *Promišljam, gledam koliko sam realizirao ishode, rezultate diktata, razmišljam u kojem aspektu sam napredovao u proteklom satu, što se moglo popraviti, ukratko - rezimiram ukupan tijek sata.*
- *Uvijek promišljam i pismeno pratim ishode i ostale situacije kako bih znala što treba promijeniti i poboljšati.*
- *Promišljam, no ne baš nakon svakog sata. Više se nastojim korigirati u trenutku.*

- *Rijetko kada promišljam, često ne stignem zbog privatnih obaveza. Da sam bila u nešto drukčijoj situaciji, vjerojatno bih više vremena posvetila tome.*
- *Uvijek promišljam, o gotovo svim aspektima, najviše o nekim istaknutijim situacijama.*
- *Da, promišljam. To mi je vrlo bitno.*
- *Promišljam i ukoliko uvidim da se nešto može popraviti, na to obratim pažnju.*

Većina se nastavnika kvalitetno samoprocjenjuje, ali u manjoj mjeri upotrebljavaju neki drugi oblik vrednovanja vlastitoga rada, poput evaluacijskih listića ili kolega koji poprate sat. Oni koji su upotrebljavali nekakvu vrstu evaluacije to ne čine često.

U svrhu ovoga istraživanja nastavnici su naveli svoju pedagošku dokumentaciju:

Tablica 11: *Pedagoška dokumentacija nastavnika*

Ispitanik	Dnevnik rada	Imenik	Priručni imenik	Pripreme za sat	Osobne bilješke
N1	+	+		+	
N2	+	+	+		
N3	+	+	+		+
N4	+	+	+		+
N5	+	+	+	+	
N6	+	+	+	+	
N7	+	+		+	
N8	+	+	+	+	
N9	+	+	+		
N10	+	+			+
N11	+	+	+	+	
N12	+	+	+	+	
N13	+	+	+	+	

O stilu vođenja nastave nastavnici promišljaju s pedagoškog stajališta, a većina ga definira kao kombinaciju *autokratskog* i *demokratskog* stila:

- *U vođenju nastave se treba pronaći nekakva zlatna sredina i dobar balans između autokratskog i demokratskog stila vođenja nastave jer to jako utječe na nastavu i učenike.*

- *Pokušavam naći sredinu između blagog i autokratskog stila, ponekad to ovisi i o sadržajima koji se obrađuju na satu.*
- *Moj stil nastave je kombinacija autokratskog i demokratskog stila, s time da prevladava demokratski. Utječe na nastavu solfeggia samo u onolikoj mjeri koliko to dopustim, tako da stvari ne izmiču kontroli.*
- *99% demokratski sa 1% autokratskog stila.*
- *Prije svega relaksirajući, u opuštenoj atmosferi se dogovaram s učenicima oko nekih stvari, no s odgovarajućom dozom reda. Takav način pozitivno utječe na realizaciju nastave solfeggia.*
- *Većinom autoritativan, uz dozu demokratičnosti – omjer 70:30.*
- *Frontalni, kombinacija autoritativnog i demokratskog stila.*
- *Rekla bih da je nešto između. Pokušavam uspostaviti disciplinu tijekom obrade novoga sadržaja, no kada vježbamo onda to izgleda nešto slobodnije.*
- *Mislim da je moj stil više autokratski, no ne na nekakav striktan način.*
- *Ne bih rekla da je isključivo autoritativan, no s obzirom na predmet koji predajem, nastojim ostvariti dobru atmosferu u učionici.*
- *Apsolutno sam prilagodljiva po tom pitanju, moj stil je kombinirani. Smatram da autoritet mora biti blizak učenicima, no idealna bi bila kombinacija autokratskog i demokratskog stila.*
- *Osobno mislim da sam preblaga, no moji učenici misle da sam prestroga. Rekla bih da je ipak moj stil više demokratski.*
- *Rekla bih da je kombinacija, nastojim učenike probuditi na aktivno sudjelovanje u nastavi te tražim da sami zaključuju.*

Na pitanje o *interkulturalnoj kompetenciji* te promišljaju li o *interkulturalnoj odgojno-obrazovnoj dimenziji* u nastavi solfeggia nastavnici su u nekim slučajevima odgovorili kako promišljaju o istoj, ali ju ne prakticiraju, dok je ostatak nastavnika odgovorio kako uopće ne promišlja.

Sljedeće pitanje dotaklo se osobnog i nastavničkog razvoja. Zaključujemo kako kvalitetan nastavnik pred sebe konstantno *postavlja nove izazove, projekte i aktivnosti*, kako im je zajedničko obilježje *široko područje interesa* te se samovoljno *usavršavaju*. Samo jedan nastavnik je izjavio kako ne razmišlja o daljnjem razvoju profesionalnoga puta jer se ne planira nastaviti baviti nastavom.

Nastavnici koji razmišljaju o daljnjem razvoju iznijeli su i sažetu inačicu vizije vlastitog profesionalnog puta:

- *Recimo, meni je didaktika najdraže područje i nadam se da ću se u tom smjeru najviše razvijati, cilj mi je što više proučavati teorije odgojno-obrazovnog procesa te steći više pedagoških znanja.*
- *Igrom slučaja uskoro privatno putujem u Ameriku te planiram tamo posjetiti neke glazbene škole. Istraživala sam umjetničke škole koje su tamo u blizini te ću pokušati ostvariti mogućnost da odgledam nekoliko sati ukoliko to bude moguće jer me jako zanima njihov princip rada.*
- *Naravno da razmišljam o doškolovanju, no to će se ostvariti ukoliko bude vremena i volje za to. Već sam napomenuo kako me zanimaju nove intonacijske i ritamske metode te da mi je nekakva ideja objaviti udžbenik za solfeggio.*
- *Nastavljam istraživati nove metode za nastave solfeggia.*
- *Volio bih poboljšati svoje sviračke sposobnosti i intenzivno se baviti glazbom u izvodačkom smislu.*
- *Htjela bih upisati studij kompozicije, no mislim da to trenutno ne bi bilo ostvarivo.*
- *Htjela bih poboljšati informatičke vještine što se tiče glazbenih programa.*
- *Voljela bih poboljšati vještinu sviranja klavira.*
- *Zanima me muzikoterapija, no nailazim na financijsku prepreku. Ukoliko bude prilike svakako ću pokušati realizirati tu viziju. Svakako nastavljam pohađati stručna usavršavanja.*
- *Htjela bih usavršiti psihološke vještine, a također me zanima i muzikoterapija. Ukoliko bude mogućnosti svakako ću se usavršiti u tom pogledu.*
- *Voljela bih se usavršiti u pogledu teorijskih glazbenih predmeta.*
- *Htjela bih više sudjelovati u natjecanjima iz solfeggia.*

3. ZAKLJUČAK

Rezultati ovoga istraživanja upućuju na zaključak kako nastavnici solfeggia, unatoč vrlo sličnom profesionalnom putu te sociodemografskim činiteljima, imaju različitu predodžbu o vlastitom profilu kompetencija te o manjkavostima istoga. Nastavničke su kompetencije vrlo široko područje koje zahtijeva obuhvaćenost mnogih aspekata – stručnih, psiholoških, pedagoških, socijalnih itd. Nastavnici moraju biti spremni nadograđivati se u svim aspektima te težiti ostvarenju cjelovitosti ličnosti.

Nastavnici su u istraživanju opisali svoj put stjecanja stručnih i pedagoških kompetencija na dodiplomskom studiju te naznačili s kojim su se poteškoćama susreli dolaskom na nastavu. Suglasni su oko nedostatka pedagoške prakse na fakultetima i naglašavaju potrebu za povećanim brojem pedagoških predmeta te pedagoške prakse, a isto tako su suglasni i oko potrebe pohađanja stručnih usavršavanja. Različita razmišljanja vidljiva su u nekim aspektima ciljeva nastave solfeggia te oko same realizacije istoga. Stoga vrijedi razmisliti o konkretiziranju ciljeva nastave solfeggia, usuglašavanju i definiranju kako bi se poboljšala kvaliteta nastave u glazbenim školama.

Unatoč poteškoćama s kojima se većina nastavnika susrela na početku radnog iskustva, nastavnici se jednoglasno izjašnjavaju pozitivno oko osobnog zadovoljstva poslom koji obavljaju te ih u njihovom radu zadovoljava kvaliteta odnosa s ostalim kolegama, upravom škole i roditeljima učenika.

Nastavni plan i program većini nastavnika predstavlja veliki izazov jer je konceptualno preopterećen te je njegova potpuna realizacija otežana i zbog nepovoljnih uvjeta rada. Nastavnici smatraju kako bi trebalo potaknuti ponovno strukturiranje te smanjivanje opsega nastavnog plana i programa solfeggia.

Pedagoške i psihološke kompetencije rezultat su cjeloživotnog učenja te zahtijevaju permanentan rad na poboljšanju različitih dimenzija ovih kompetencija u skladu s vremenom u kojemu živimo. Pokazalo se kako nastavnici u istraživanju dijele ista razmišljanja u stajalištu o manjku pedagoške prakse na fakultetima te o potrebi pohađanja stručnih usavršavanja. Svi se nastavnici slažu kako stručna usavršavanja doprinose razvoju nastavničkih kompetencija te kako ih treba redovito pohađati, a neki smatraju kako bi bilo poželjno obogatiti programe stručnih usavršavanja novim, aktualnim sadržajima konkretno vezanih uz nastavu glazbe.

Problem istraživanja donosi pouzdane odgovore o trenutnom stanju u nastavi solfeggia te se naziru ideje za moguće promjene u strukturi nastavnoga plana i programa. Dobivene spoznaje o profilu nastavničkih kompetencija te o trenutnom stanju u nastavi solfeggia, o kojima govore

izneseni rezultati provedenog istraživanja, navode na ideje o poboljšanju školovanja glazbenih pedagoga te na potrebu unapređenja glazbeno-pedagoške prakse radi njihova uspješnijeg rada.

4. LITERATURA

1. Ban, M., Svalina, V. (2013). Različiti pristupi svladavanju intonacije u nastavi solfeggia. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 59 (30), str. 172-191
2. Barić, Z. (2016). Pedagoške kompetencije nastavnika instrumentalne nastave. *Tonovi*, 31 (2), str. 137-147
3. Bilić, V. (2000). Nastavnikov utjecaj na učenikovo školsko postignuće. *Napredak*, 141 (1), str. 54-64
4. Brđanović, D. (2015). Glazbena darovitost i obrazovni sustav. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 64 (4), str. 661-678
5. Ćatić, I. (2012). Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju. *Pedagojska istraživanja*, 9 (1/2), str. 175-187
6. Dadić, K. (2013). Obrazovni kurikulumi, standardi i kompetencije (Rosandić, Dragutin. 2013. Obrazovni kurikulumi, standardi i kompetencije. S posebnim usmjerenjem na jezično-književno područje. Zagreb: Naklada Ljevak. 325 str.). *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu*, 4 (1-2), str. 195-199
7. Dobrota, S., Kovačević, S. (2007). Interkulturalni pristup nastavi glazbe. *Pedagojska istraživanja*, 4 (1), str. 119-127
8. Dobrota, S. (2016). Glazbena nastava i nastavna tehnologija. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, (6-7), str. 6-23
9. Duraković, L., Štefec, P. (2013). Glazbeno školstvo u Hrvatskoj u doba socijalističkog realizma: prvih deset godina rada glazbenih škola u Vinkovcima i Puli. *Vjesnik Istarskog arhiva*, 20, str. 253-269
10. HNOS. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, str. 66-78
11. Hrvatić, N., Piršl, E. (2007). Kurikulum pedagoške izobrazbe učitelja. U: Previšić, V. (ur.), *Kurikulum: teorije-metodologija-sadržaji-struktura*. Zagreb: Školska knjiga, str. 385-412
12. *Hrvatski kvalifikacijski okvir* (2009). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa.
13. Jurčić, M. (2014). Kompetentnost nastavnika – pedagoške i didaktičke dimenzije. *Pedagojska istraživanja*, 11 (1), str. 77-93
14. Kostović-Vranješ, V., Ljubetić, M. (2008). „Kritične točke” pedagoške kompetencije učitelja. *Život i škola*, 20, str. 147-162

15. Lončarić, D., Pejić Papak, P. (2009). Profiliranje učiteljskih kompetencija. *Odgovorne znanosti*, 11 (2), str. 479-497
16. Matijević, M. (2007). Znanstvene kompetencije učitelja primarnog obrazovanja. U: Babić, N. (ur.), *Zbornik radova, Kompetencije i kompetentnost učitelja*. Osijek: Grafika, str. 303-308
17. Matijević, M. (2008). *Projektno učenje i nastava. Nastavnički suputnik*. Zagreb: Znamen.
18. Mičija Palić, M. (2014). *Didaktička problematika u suvremenoj nastavi glasovira*. U: Jerković, B., Škojo, T. (ur.), *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja. 1. Međunarodni znanstveni i umjetnički simpozij o pedagogiji u umjetnosti*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera, str. 468-480
19. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: GIPA.
20. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i plesne škole*. Zagreb: MZOŠ.
21. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011). *Zakon o umjetničkom obrazovanju*. Zagreb: HDGPP.
22. Nacionalno koordinacijsko tijelo za izradu Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014). *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*. Zagreb: Narodne novine, br. 124/2014
23. Oliver, O. (2001). REA. *Theoria*, 3 (3), str. 7-10
24. Omerović, M., Džaferagić-Franca, A. (2012). Aktivno učenje u osnovnoj školi. *Metodički obzori*, 7 (1), str. 167-181
25. Pekić, J. (2008). Inteligencija i osobine ličnosti kao prediktori uspešnosti muzički darovitih srednjoškolaca. *Primenjena psihologija*, 2 (1), str. 75-91
26. Poljak, V. (1982). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
27. Pranjić, M. (2005). *Didaktika – povijest, osnove, profiliranje, postupak*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
28. Rojko, P. (2004). *Metodika nastave glazbe – praksa I. dio*. Zagreb: Jakša Zlatar.
29. Rojko, P. (2005). *Metodika nastave glazbe – praksa II. dio: Slušanje glazbe*. Zagreb: Jakša Zlatar.
30. Rojko, P. (2005). HNOS za glazbenu nastavu u osnovnoj školi ili što je glazbena nastava dobila Hrvatskim nacionalnim obrazovnim standardom? *Tonovi*, 45/47, str. 5-16

31. Rojko, P. (2009). Obrazovanje učitelja glazbe u svjetlu današnjih i budućih promjena u glazbenom obrazovanju. *Tonovi*, 54, str. 39-48
32. Rojko, P. (2012). *Glazbenopedagoške teme*. Zagreb: Jakša Zlatac
33. Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera - Pedagoški fakultet. Drugo, elektroničko izdanje, str. 93-114
34. Rojko, P. (2012). *Psihološke osnove intonacije i ritma*. Zagreb: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu.
35. Rojko, P. (2015). "Izvođenje glazbe i glazbeno pismo" u programu nastave glazbe u osnovnoj školi – što je to zapravo? *Tonovi*, 27 (2), str. 58-71
36. Sabljar, M. (2014). Kompetencije nastavnika instrumenta. U: Jerković, B., Škojo, T. (ur.), *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja. I. Međunarodni znanstveni i umjetnički simpozij o pedagogiji u umjetnosti*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera, str. 577-587
37. Staničić, S. (2005). Uloga i kompetencije školskih pedagoga. *Pedagogijska istraživanja*, 2 (1), str. 35-46
38. Šimunović, Z. (2012). Poželjne osobine učitelja nastave instrumenta u glazbenoj školi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 58 (27), str. 167-175
39. Šimunović, Z. (2013). Otkrivanje i rad s darovitim učenicima u glazbenoj školi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 59 (29), str. 288-299
40. Šulentić Begić, J. (2013). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. *Život i škola*, 59 (1), str. 252-269
41. Umjetnička akademija u Osijeku (2009). *Uvjeti upisa studija glazbene pedagogije*. Preuzeto s:
http://www.uaos.unios.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=149&Itemid=83
42. Umjetnička akademija u Osijeku (2016). *Vodič za studente*.
43. Vidulin-Orbanić, S. (2008). Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. *Metodički ogledi*, 15 (1), str. 99-114
44. Vidulin-Orbanić, S., Duraković, L. (2011). Utjecaj nastavne tehnologije na razvoj kompetencija studenata glazbe. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 13 (2), str. 124-160

45. Vizek Vidović, V. (2005). *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: višestruke perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
46. Zrilić, S., Košta, T. (2009). Učitelj – kreator izvannastavnih aktivnosti. *Magistra Iadertina*, 4 (4), str. 160-172

5. SAŽETAK

U glazbenim se školama u Republici Hrvatskoj usmjerenim odgojno-obrazovnim radom odgajaju i obrazuju budući profesionalni glazbenici. Osnovne glazbene škole sastavni su dio hrvatskog obrazovnog sustava. Tijekom glazbenog školovanja stječu se glazbena znanja i vještine koje nazivamo glazbenim kompetencijama. Nastava solfeggia odvija se tijekom svih šest godina osnovnog glazbenog obrazovanja te provodi vrlo kompleksne zadaće, a zahtjevnost ciljeva i zadataka nastave se mijenja ovisno o trenutnom stupnju obrazovanja.

Nastavničke kompetencije prikazuju se kroz specifične kompetencije, vještine i kompetencije u užem smislu. Nastavnička kompetencija vezana je uz predmet koji nastavnik poučava te ima vrlo važan učinak na učenikov rad i uspjeh. S obzirom da su učiteljske kompetencije podložne su promjenama, izobrazba učitelja treba biti kontinuirani, cjeloživotni proces koji ne završava stjecanjem diplome, već uključuje i stručna usavršavanja.

Kompetentnost je nastavnika središte je pedagoških rasprava kao nedovoljno definirano i nedovoljno istraženo područje te se teži otkrivanju što potpunijeg i sadržajnijeg kompetencijskog profila suvremenog nastavnika kako bi se i nastavnička uloga u cjelokupnom odgoju i obrazovanju mogla maksimalno unaprijediti.

Problem su istraživanja kompetencije nastavnika solfeggia u osnovnim i srednjim glazbenim školama koji je nedovoljno istražen u osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj nastavi solfeggia u Hrvatskoj.

Cilj je ovog istraživanja bio ispitati pedagoške kompetencije nastavnika solfeggia u svrhu unapređenja kvalitete nastave solfeggia u glazbenim školama. Postupak kojim su se prikupljali podatci u ovome istraživanju je intervju vezanog tipa te se prvi dio odnosio na opće sociodemografske podatke o ispitanicima, drugi dio na procjenu didaktičkih kompetencija nastavnika, a treći na procjenu pedagoških i psiholoških kompetencija. Uzorak ispitanika je činilo trinaest nastavnika solfeggia, od toga deset nastavnica te tri nastavnika od kojih ih najviše ima visoku stručnu spremu.

Ključne riječi: nastava, solfeggio, kompetencije, obrazovanje, vještine

Key words: teaching, solfège, competences, education, skills